

Täysistunto

Tiistai 11.10.2022 klo 13.59—16.44

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 16.44.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (13.59—15.55) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (15.55—16.44).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 78/2022 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 209/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Ministeri Ohisalo, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.00 Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on tänään hallituksen esitys jätelain muuttamisesta, ja tämä esitys koskee kahta muutosta.

Ensimmäinen muutos koskee jätehuollon järjestämisvastuun siirtoa osana sote-uudistusta. Jätelakiin esitetään siirtymäsäännöstä, jolla säilytetään kolmen vuoden ajan kunnan vastuu järjestää hyvinvointialueilla syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Ohisalo, hetkinen. — Pyydän hiljaisuutta salissa. Keskitytään tähän ministerin esitykseen. — Olkaa hyvä.

Tämä kolmen vuoden siirtymäkausi takaa hyvinvointialueille riittävän ajan varautua ja valmistautua jätehuollon järjestämisvastuuseen ja toteuttaa tarvittavat kilpailutukset. Hyvinvointialue voi halutessaan kuitenkin myös irtautua kunnan järjestämästä jätehuollosta aiemmin, jos se ilmoittaa asiasta kunnalle puoli vuotta etukäteen. Tällä esityksellä varmistetaan hallittu yhdyskuntajätteen jätehuollon vastuun siirto osana sote-uudistusta. On välttämätöntä, että hyvinvointialueet voivat keskittyä sote-uudistukseen liittyvien ydintehtäviensä hoitamiseen alueiden toiminnan käynnistyessä vuodenvaihteessa. Siirtymäaika takaa kaikille jätealan toimijoille mahdollisuuden varautua tuleviin jätehuollon vastuumuutoksiin ja sopeuttaa toimintaansa niiden mukaiseksi.

Arvoisa puhemies! Toisena muutoksena esitetään, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja säilyy kymmenessä prosentissa, kun se muutoin laskisi hankintalain mukaiseen viiteen prosenttiin vuodesta 30 alkaen. Tämä esitys toteuttaa suoraan hallitusohjelman kirjausta ja säilyttää nykyisellään kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden mahdollisuudet tarjota jätehuollon palveluja markkinaehtoisesti ilman riskiä sidosyksikköaseman menettämisestä. Kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden markkinaehtoisesta toiminnasta liikevaihto on vuosina 17—19 ollut keskimäärin 5—7 prosenttia kokonaisliikevaihdosta. EU:n laajuisesti yleinen ulosmyyntiraja sidosyksiköille on hankintadirektiivin sallimat 20 prosenttia, ja Suomessa tehdyt ratkaisut poikkeavat tästä yleiseurooppalaisesta linjasta.

Jätehuollon pitkäaikaiset investoinnit edellyttävät, että lainsäädäntö on ennakoitavaa. Pysyvä kymmenen prosentin ulosmyyntiraja vakauttaa jätehuollon toimintaympäristöä ja varmistaa, että jätehuoltokapasiteettia on saatavilla kaikenlaisissa tilanteissa kaikenlaisille jätteille ja että kuntien jätelaitosten jätteenkäsittelykapasiteetti on tehokkaassa käytössä. Esimerkiksi vapaan kapasiteetin myyminen väliaikaisesti ulkopuolelle sujuu varmemmin, ja näin kapasiteetti on täydessä käytössä. Näistä syistä esityksestä on etua niin ympäristön kannalta kuin kuntalaisillekin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä. — Edustaja Soinikoski poissa. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

14.03 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Tästä lakiesityksestä moni taho on lausunut mielipiteitä, ja muun muassa Suomen Yrittäjien mukaan vaikutuksia pienyrittäjiin tai markkinoiden toimintaan ei ole tässäkin lakiesityksessä huomioitu tarpeeksi hyvin. SKALin, siis Suomen kuljetusalan liiton, mukaan julkisen sektorin yrittäjien ei ylipäätään ole tarpeen olla markkinoilla, joilla yksityisen sektorin kilpailu toimii. EK:n mukaan korkeampi ulosmyyntiraja ei edistä kilpailun tasapuolisuutta. Osa yksityisistä toimijoista ja niiden edustajista katsoi, ettei lakimuutokselle löydy riittävästi tukea Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksestä. Moni arvioi, ettei tarvetta muutokselle ole siksi, että kunnalliset jätelyhtiöt ovat nykyisin kaukana sidosyksikkörajasta.

Yksityiset toimijat pitävät lakiesityksen kiertotalouden edistämistavoitteen perusteluja puutteellisina. Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry:n mukaan näyttö kiertotalouden edistämisestä puuttuu. Myös vaikutusten arviointia pidetään ylipäätään puutteellisena, eli vaikutusten arvioinnissa on keskitytty jätelaitoksille aiheutuviin vaikutuksiin, mutta vaikutukset yksityiseen sektoriin on käsitelty täysin puutteellisesti.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Tässä on pitkä lista, mitä luettelin, ja toivon, että ministeri vastaa näihin arviointeihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaa hyvä.

14.05 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Me kulutamme neitseellisiä luonnonvaroja enemmän kuin maapallo kestää, ja siksi tarvitsemme kaikki keinot tämän kulutuksen vähentämiseksi. Toisin kuin itse ajattemme, emme Suomessa kaikilta osin ole vielä kiertotalouden mallioppilaita, vaikka paljon hyvää jo tapahtuukin.

Aiemmin tällä kaudella hyväksytyn jätelain tavoitteena on vauhdittaa merkittävästi kiertotaloutta ja helpottaa kotitalouksien mahdollisuuksia kierrättää. Tavoitteena on lisätä jätteiden hyötykäyttöä, vähentää päästöjä ja luoda Suomeen uusia työpaikkoja. Jätealalla on oma merkittävä roolinsa kiertotalouden vauhdittamisessa eli jäteraaka-aineiden mahdollisimman tehokkaassa kierrättämisessä ja uusiokäytössä, ja tällä kentällä kunnalliset jätealan toimijat tekevät tärkeää kehittämistyötä erityisesti kotitalousjätteiden keräämisen ja hyödyntämisen parissa.

Nyt käsittelyssä olevalla jätelain muutoksella kunnallisten jätehuollon toimijoiden ulosmyyntiraja pidettäisiin kymmenessä prosentissa myös vuoden 2030 jälkeen tai siitä alkaen sen sijaan, että se laskettaisiin viiteen prosenttiin. Tässä tavoitellaan ministerinkin peräänkuuluttamaa pitkäjänteisyyttä. Tämä muutos on perusteltu kunnallisten jätealan toimijoiden toiminnan kehittämisen ja siten myös kiertotalouden vauhdittamisen kannalta.

Sote-uudistukseen liittyen on todella tärkeää varmistaa, että tehtävien siirtyessä hyvinvointialueiden vastuulle eri toimijoilla on riittävästi aikaa varautua muutoksiin ja hoitaa tarvittavat kilpailutukset siten, että jätehuollon järjestämiseen ei tule katkoksia tai ettei joudu turvautumaan epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

14.07 Mari Holopainen vihr: Jätteen määrän vähentämisellä ja kiertotaloudella suitsitaan luonnonvarojen ylikulutusta. Tämä lainsäädäntö on erittäin keskeinen tulevaisuudessakin, ja sitä tulee jatkuvasti uudistaa. Hyvä, että tällä kaudella on saatu jätelainsäädäntöä eteenpäin, tällaisia pienempiä askeleita ja vähän isompia, mutta on varmasti niin, että meidän täytyy jatkuvasti seurata, onko tehty tarpeeksi. On vielä tiettyjä aukkoja, joita tulisi jatkossakin korjata ja hyvin herkästi olla myös kuulolla, minkälaista valmistelua EU:n päässä tehdään. Tämä on keskeistä lainsäädäntöä kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi, ja siinä täytyy lähteä siitä, että kaikki materia, mikä on suinkin mahdollista saada kiertämään, todellakin voidaan laittaa kiertämään. Se on se lähtökohta, jonka pohjalta täytyy tehdä töitä ja uudelleen käyttää, ja myöskin toki sitten materiaasta saadaan uusia käyttötarkoituksia. On niin, että vaikka tässä muutetaan tämän toimialan rakennetta ja siellä joku saattaa olla häviämässä, jonkun bisnes muuttuu, niin kaiken tämän lainsäädännön pitää lähteä siitä, että me yritetään suitsia luonnonvarojen ylikulutusta. Se on se lähtökohta tässä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

14.08 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Täällä kollegat ovat tuoneet esille sen, kuinka tämä lainsäädäntö on tietenkin tarpeellinen kiertotalouden kannalta, ja totta kai

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

me tarvitsemme toimivaa jätelainsäädäntöä. Mutta ehkä ne haasteet liittyvät ennen kaikkea siihen, että alalla on sekä julkisia että yksityisiä toimijoita, ja siihen, millä tavalla tämä tasapaino, tehokkuus voidaan varmistaa, kuitenkin niin, että jätehuoltomaksut pysyvät kohtuullisena. Tässä on myöskin aika isoja alueellisia eroja.

Tuossa edustaja Östman toi aiemmin esille muutamia huomioita, mitä muun muassa yrittäjäkentästä on tähän lainsäädäntöön esitetty. Itse nostaisin esille sen, että kun tässä on nyt kysymys jätehuollon järjestämisestä nimenomaan hyvinvointialueille ja hyvinvointialueet ovat pinta-alaltaan ja tietenkin asukasmäärältään kohtuullisen suuria, niin silloin, kun tämä koskettaa vaikkapa nyt sosiaali- ja terveydenhuollon erilaisia asumisyksiköitä tai vaikka ruuanvalmistusyksiköitä tai vastaavia ja niiden jätehuoltoa, niin silloin puhutaankin jo aikailla suurista määristä jätteitä.

Meillä nyt on nähty hyvinvointialueille siirtymisissä, että meillä aika monet toimijat ovatkin muodostuneet näille hyvinvointialueille in-house-periaatteella, eli siellä on taustalla julkinen omistaja. Ja kun in-housella on samalla tavalla kuin tässä lainsäädännössä mahdollisuus — tai itse asiassa tässä lainsäädännössä annetaan vielä se viisi prosenttia lisää tähän ulosmyyntimahdollisuuteen, in-housella on se viisi prosenttia ulosmyyntimahdollisuutta — niin se itsessään horjuttaa jo kilpailuneutraliteettia tuolla alueella, koska suuri julkisen tahon toimija pystyy tulemaan tarjoamaan sillä volyyymilla myöskin yksityisille samoja palveluita liittyen vaikka siivoukseen tai ruokahuoltoon tai vastaavaan.

Nyt olisinkin ministeriltä kysynyt: millä tavalla pystytään huolehtimaan siitä, että meillä ei muodostu jätepuolelle saman tyypistä toimijaa, joka sitten pystyy tällä suurella volyyymillaan myöskin yksityisen puolen toimijoita ja kilpailuneutraliteettia häiritsemään sillä tavoin ja tulemaan vakavaksi kilpailijaksi hyvinvointialueitten kohdalla?

Meidän täytyy muistaa, että kun hyvinvointialueet starttaavat, niin meillähän ei tällä hetkellä ole varsinaista kokemusta siitä, miltä näiden eri toimintojen, muun muassa näitten tukitoimintojen ja vastaavien, järjestäminen alkaa näyttää, mutta nyt kuitenkin suurimmalla osalla hyvinvointialueita erilaiset tukitoiminnot ovat menneet in-house-yhtiöihin. Jos ministeri haluaa myöskin yleisesti kommentoida sitä, onko tämä nyt ollut sitten ylipäättänsä koko tämän sotelainsäädännön tarkoitus, että niin suuret in-house-yhtiöt tällä hetkellä toimivat näissä erilaisissa tukitoiminnoissa? [Sinuhe Wallinheimo: Juuri näin!] Tässä on suuri vaara, että tämän jätekuljetuksen osalta saattaa tapahtua samoin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

14.11 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyviä puheenvuoroja.

Toisin esille sen, että keskustelimme reilu viikko sitten jätelaista ja sen muutostarpeista. Perussuomalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Tavio jätti lakialoitteen, johon liittyen toivoisin nyt, että valiokunta pohtisi, tulisiko tämä yhdistää nyt, kun jätelaki on auki. Elikä lakialoitteen tarkoituksenaan oli muuttaa jätelakia siten, että biojätteen kompostoinnista ei tarvitsisi jatkossa ilmoittaa kunnan jätehuoltoviranomaisille, vaan se tehtäisiin kyselytutkimuksin, kuten EU-direktiivi, joka tässä pohjalla on, edellyttäisi. Puhumme paljon täällä eduskunnassa siitä, että byrokratiaa pitäisi vähentää ja hallinnon taakkaa, [Sinuhe Wallinheimo: Juuri näin!] mutta joka viikko kuitenkin teemme uusia ja tarpeettomiakin tehtäviä ja sellaisiakin, kuten tässäkin, että EU-direktiivi ei sitä edes edellytä.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

On hienoa, että ihmiset kompostoivat, ja näinhän on tehty kautta aikojen jo puutarhajätteistä lähtien, mutta ehkei ole nyt ihan tarpeellista tämä ilmoitusvelvollisuus, koska jos ajatellaan vaikka kotikompostointia, niin tuskinpa nyt on kauhean oleellista, että niitä kananmunankuoria tai kahvinpuruja sitten valvotaan. Pyydän todella valiokuntaa miettimään, josko tämän epäkohdan nyt poistaisi tässä samassa yhteydessä. Valiokunnallahan on mahdollisuus yhdistää lakialoitteita hallituksen esitykseen.

Oli hyvä, että edustaja Essayah otti esille nuo jätemaksut. Monet kuntapoliitikot, jotka ovat mukana näistä jätemaksuista päättämässä eri yhteisöissä, voisivat miettiä nyt tätä taakkaa: siellä on kiinteistövero, on jätemaksua, nyt on sähkölaskut kovat, ja ihmisten ostovoima on todella koetuksella, ja tämä on yksi osa sitä, että aina pikkuisen ja pikkuisen hivutetaan laskuja ylöspäin ja joka päivä ihmisillä on vähemmän ja vähemmän rahaa.

Mutta kun täällä on valiokunnan jäseniä paikalla, niin toistan vielä: yhdistäkää tämä perussuomalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Tavion lakialoite, niin saadaan tuo epäkohta korjattua tässä käsittelyssä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

14.14 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on jätelaki täällä käsittelyssä, ja sitä nyt esitetään muutettavaksi koskien yhdyskuntajätehuollon järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä sekä koskien jätelain sidosyksikkösääntelyä. Tämä jätehuolto on siitä erikoinen juttu, että vasemmistohallitus sosialisoi näitä jätteitä. Tämä on ihan käsittämätön... [Timo Heinonen: Ja keskusta pönkittää!] — Mutta keskustahan on siellä vasemmistohallituksessa, edustaja Heinonen. [Timo Heinonen: Ja Hoskonen on viimeinen keskustalainen!] On ihan käsittämätöntä, että näitä vivutetaan koko ajan julkiselle toimijalle. Tämä ei millään tavalla ole hyväksyttävää. Tiedätte, että jätehuolto on perinteisesti ollut aikaisemmin yksityisten yritysten huomassa, ja kaikilla ihmeen keinoilla oikeasti heikennetään jätehuollon kierrätysprosenttia. Aikaisemmin minäkin vein kaikki muovit jonnekin jätteastioihin, ja sitten nykyään te haluatte polttaa ne näissä laitoksissa. Kierrätysaste laskee koko ajan.

Nyt hallituksen esitysluonnokseen on lisätty uusia tulkintoja jätelain vastuunjaosta ilman, että tulkinnoista on keskusteltu julkisesti ja avoimesti sidosryhmien kanssa — minä luen näitä Suomen kuorma-autoliiton lausunnosta. Täällä on näin: ”Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetty kolmen vuoden siirtymäaika on aivan liian pitkä sekä tulee asettamaan haasteelliseen asemaan hyvinvointialueet.” Sitten siellä tehdään kaikenlaisia tulkintoja näistä lakipykälien esityksestä.

Tämä sosialisointi on pakko pysäyttää, muuten tämä maa kaatuu. Kohta kaikki on hoidettu julkisella puolella. Vaikutusten arviointia ei ole tehty kunnolla, ja tämä tulee jakaantumaan sillä tavalla, että täällä pärjäävät enää jotkut isot yhtiöt — meillä jätteitä ajoi viime vuonna semmoinen auto, jonka kyljessä luki Suez. Taitaa olla sama firma, joka on rakentanut Suezin kanavan. En minä ainakaan halua, että egyptiläiset ajavat meidän roskia täällä maaseudulla — Helsingistä minä en tiedä, tänne se ehkä sopiikin hyvin. Eli meidän pitää kaikin keinoin nyt antaa julkisten sijaan yksityisille mahdollisuus kehittää tätä tehokasta jätteen kierrätystoimintaa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, poissa. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

14.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Muistan tämän jätelain uudistuksen. Ollessani ympäristövaliokunnan puheenjohtajana olin puhumassa muun muassa Tampereella eräässä seminaarissa — julkinen tilaisuus, isossa kokoushuoneessa, tai paremminkin kokoussalissa — ja puolustin siellä intohimolla yksityisen yrittämisen mahdollisuutta. Sain siellä vähän arvosteluja. Yleisön joukosta kuului jopa kommenttia, että tämä on kuulemma kantakepulainen, ja siinäkin tilanteessa pyysin tältä huutajalta, että jos saan kirjallisen sen mukaan, niin olisin paljon onnellisempi. Toki en saanut sitä, mutta Tampereella saatuna se olisi kyllä ollut minusta arvokas dokumentti, jota kelpaisi näytellä lastenlapsillekin sitten, kun on aikaa enemmän.

Mutta se asia, mitä haluan sanoa, arvoisa puhemies, niin lisää, että ihan oikeasti henkilökohtaisesti suren sitä — suren oikeasti sitä — että yksityiset yritykset häviävät pikkuhiljaa tältä jätealalta. Se on realiteetti. Otan esimerkin Pohjois-Karjalasta: Kun kilpailutettiin jätteenkuljetukset Pohjois-Karjalan maakunnan alueella, niin siellähän on yksi jätetoimija, tämä Puhas Oy, ja käytännössä se tarkoitti aina sitä, että koskaan ei yksityinen voinut pärjätä siellä. Se tarkoittaa sitä, että meidänkin... Kerron viime kesältä esimerkin: Jäteauto tuli pihaan kauniina kesäaamuna hakemaan jätteen sovitun aikataulun mukaan, ihan oikein, kelloajallaan. Auton kyljessä luki Urbaser. Se taitaa olla Espanjaan rekisteröity yhtiö, ja se, mikä minua hämmästytti kaikista eniten, oli se, että kuljettaja ei osannut suomen kieltä. Hän puhui joko latvian tai liettuan kieltä, sanoi kyllä ”hoonolla” suomen kielellä hyvää huomenta, ja aksentti paljasti kyllä heti, että ei varmasti ole suomalainen. Toivotin hänelle hyvää kesän jatkoa, ja hän hoiti hommansa tyylikkäästi.

Tällä puheenvuorollani haluan todistaa vain sen, että kun kaikki menee tällä keinoin suurille ylikansallisille yhtiöille, niin enpähän ole ihan varma, saako se kuljettaja minkään näköistä palkkaa työstään, jos saa. Tässä koko lainsäädännössä on meillä semmoinen poraanreikä, että ylikansalliset yhtiöt vievät kaiken ja pienet yritykset jäävät nuolemaan näppejään. Ja se, mikä on suurin tappio tässä järjestelmässä, on se, että nämä pienet yhtiöt, jotka innovoivat, kehittävät parempia, tehokkaampia järjestelmiä... Olen ihan satavarma, että kun tulee joku espanjalainen yhtiö, tai mistä se kilpailun voittanut sitten tuleekaan, pienet yksityiset yrittäjät eivät voi pärjätä, se on turha yrittääkään. Paikallinen yrittäjä tippuu armotta pois. Eli kun tällainen linja on valittu, niin en minä voi olla siitä muuta kuin murheellinen, arvoisa puhemies, mutta on siinä kuitenkin jotain hyvää, että tajuaa, että tässä on menty mönkään, mutta ihminenhan on erehtyväinen, ja virheenhan voi aina korjata.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Orpo, olkaa hyvä.

14.19 Petteri Orpo kok: Arvoisa puhemies! Olen ollut parikymmentä vuotta eri poliittikan tasoilla mukana keskusteluissa ja päätöksenteossa jätehuoltoon liittyen, ja aina, koko tämä aika, on käyty kovaakin keskustelua ja taistelua siitä, hoitaako tätä yksityinen vai julkinen sektori ja millä tasapainolla.

Nyt hallitus jatkaa omaa linjaansa, joka on puhtaasti ideologinen. Siinä ideologia ajaa, ja mielestäni järkiseikat plus tutkittu tieto eivät ole riittävästi esillä, vaan ajetaan mallia, jossa julkinen sektori ottaa yli, ei siis järjestämisessä, joka kuuluu julkiselle sektorille useammassa tapauksessa, ei kotien osalta, mutta ottaa yli ennen kaikkea kuljettamisessa ja jätteen käsittelyssä. Tämä pöydällä oleva esitys jatkaa nyt sitä jätelain uudistuslinjaa, joka oli jo kuolinisku monelle pienelle jätealan yritykselle, kuljetusyritykselle. Se sai monet lopettamaan, ja tämä pahentaa tilannetta. Sote-alueiden, hyvinvointialueiden, pitäisi keskittyä

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

sote-asoiden hoitoon ja järjestämiseen, ei jätteasioiden hoitamiseen. Vanha kunnon periaate on se, että kaikkialle sinne, missä on toimiva markkina, siis toimiva markkina, useita tarjoajia, ei tarvitse julkisen sektorin mennä eikä ainakaan tukea siellä toimivaa julkista toimijaa verovaroin. Se on vielä vääristävämpää.

Annetaan yksityisten sektorien toimijoiden tulla mukaan. Ne ovat tehneet loistavaa työtä siinä, miten jätehierarkiaa toteutetaan, miten kierrätetään, hyödynnetään. Ne ovat todellisia kiertotalouden toimijoita yhdessä julkisen sektorin järjestämisvastuun kanssa. Se olisi parasta. Mutta kun hallitus nyt ajaa tämänkin läpi, niin mielestäni seuraavan eduskunnan, seuraavan hallituksen on pakko avata jätelaki ja tuoda yksityinen sektori mukaan suomalaisen jätteenkäsittelyyn. [Sinuhe Wallinheimo: Se oli lupaus! — Perussuomalaisten ryhmästä: Se oli hyvä lupaus!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.21 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri! Puheenjohtaja, edustaja Orpo hyvin kuvasi tätä tilannetta, ja nyt tätä lakia, jätelakia, valitettavasti viedään ideologisesti kyllä täysin väärään suuntaan. Itse olen yhtä lailla varma siitä, mitä puheenjohtaja, edustaja Orpo edellä toi, että tulevat hallitukset joutuvat ja tulevat tähän puuttumaan, korjaamaan jätelakia ensi vaalikaudella, [Leena Meri: Korjattavaa riittää!] jos eduskunnan valiokuntakäsittelyssä ei tulla tekemään tähän esitykseen merkittäviä muutoksia.

Jälleen kerran, arvoisa puhemies, ideologisista syistä tullaan kovasti ja rajusti toimivien markkinoiden tontille, ja sitä on vaikea ymmärtää. Miten te, arvoisa keskusta, olette tämän taas kuitanneet? Tässä kun keskustan edustaja Hoskosta kuunteli, niin tuli sellainen olo, että olisipa keskustassa enempi hoskosia. [Leena Meri: Niinpä!] Keskusta jo aikanaan kompuroi nimittäin jätevesiasetuksen kanssa, ja saa nähdä, miten nyt käy tällaisen vasemmistoideologisen jätelain kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

14.23 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kyllähän tässä herää kysymys, eikö kuljetusyrittäjiä ole jo lyöty tarpeeksi. Edustaja Holopainen sanoi täällä, että joku tässä voittaa ja joku häviää. Voidaan se nyt sanoa suoraan, että julkinen voittaa, yksityinen häviää. Ideologia tässä haisee kuin huonosti hoidetussa kompostissa. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

14.23 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä edustajat tuntuvat olevan keskityneitä jätteen kuljetukseen ja sen organisointiin, mutta oletteko unohtaneet, että sillä jätteellä, joka pystytään kierrättämään tai joka voidaan uudelleenkäyttää, on itse asiassa erittäin kasvavat markkinat? Elikkä ehkä kannattaisi katsoa tätä kokonaisuutta nyt vähän laajemmin.

Voi olla järkevää järjestää jätteen keräämistä niin, että se on koordinoitu jollain tavalla. Se ei voi olla yksittäisen ihmisen vastuulla, ainakaan monessa tapauksessa, vaan on ihan järkevää miettiä kunnallisella tasolla tai valtion tasolla tai alueellisella tasolla, millä tavoin

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

tehokkaasti jätteet kerätään. Mutta jos se ideologinen valinta vaikka kokoomukselle on, että on huono juttu, jos valtio, kunnat tai alueet jollain tavalla yrittävät sitä fiksusti organisoida, niin se on sitten toki teidän lähtökohtanne. Kannattaisi keskittyä siihen, millä tavoin jätteen keräys tehdään mahdollisimman kattavasti ja tietysti fiksusti ja järkevästi, mutta sitten myös katsoa, minkälaista bisnestä itse asiassa sillä kerätyllä jätteellä voidaan tehdä ja minkälaista uutta liiketoimintaa.

Kiertotalous on kasvava ala monella tavalla, totta kai hyvin laaja kattotermi, mutta näillä jätteillä tehdään myös ihan liiketoimintaa yksityisissä yrityksissä, ja se tarkoittaa sitä — juuri niin kuin taloudessa tapahtuu — että jotkut voittavat ja jotkut häviävät, ja se kuuluu elinkeinorakenteen muutokseen. Jos elinkeinorakenne ei muutu, Suomen talous jää jälkeen, mutta kun kautta aikojen elinkeinorakenne on muuttunut, onneksi myös Suomessa, niin siellä syntyy uutta liiketoimintaa: joku liiketoiminta vähenee, ja joku kasvaa. Jos pysytään tässä kehityksessä mukana ja ollaan siellä tuomassa näitä uusia toimintamalleja ja ottamassa kiinni siitä, mitä kiertotalous tarjoaa, niin silloin myös Suomen talouden kannalta voitetaan. Totta kai joku yritys voi siinä kokonaisuudessa sitten menettää liiketoiminnan, mutta täytyy katsoa, millä tavoin kokonaisuudessa pärjätään paremmin, sekä liiketoiminnan näkökulmasta että luonnonvarojen näkökulmasta — joista en kuullut teidän puhuvan oikeastaan yhtään mitään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Totean, että tämän asian käsittelyn tässä vaiheessa on neljä minuuttia aikaa ja siitä minuutti menee ministerille. — Nyt edustaja Kari, kolmen minuutin puheenvuoroon olisi mahdollisuus.

14.26 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Itse tulen Euroopan ympäristöpääkaupungista Lahdesta, jossa ympäristöasiat ja kiertotalousasiat ovat osa alueen liiketoiminta- ja elinkeinorakennetta ja yhä vahvemmin olleet jo vuosien ajan. Osaltaan siitä johtuen olemme saaneet Euroopan ympäristöpääkaupunki -statuksenkin aikoinaan.

Tässä edustajakollega Orpo ja muutama muu ovat nostaneet esiin tämmöisen ideologisen näkökulman. Minusta voi sanoa, että tässä kun käymme jätteistä ja kiertotaloudesta keskustelua, tulee vähän semmoinen tunne, että tässä halutaan tehdä jätteistä ideologisia lyömäaseita, kun meidän pitäisi nimenomaan nähdä, että me tarvitaan niin yksityisiä kuin julkisiakin toimijoita. Kun puhutaan perustarpeiden tyydyttämisestä — tässä tapauksessa kiertotalousasioista — niin mitä suurimmassa roolissa pitää nimenomaan näissä asioissa olla julkisen sektorin, kun järjestämme vastuulla näitä palveluita laajalla alueella, ja yksityiset elinkeinonharjoittajat tukevat tätä toimintaa, ei toisinpäin niin kuin esimerkiksi edellisen hallituksen ajamassa sote-uudistuksessa, jossa ajateltiin antaa kaikki valta yrityksille. [Antero Laukkanen: Ei pidä paikkaansa!] Näissä järjestelmissä pitää julkisella vallalla olla ajajan rooli. Jos olen oikein ymmärtänyt, tämä lakiesitys ei edes tähän rakenteeseen tule puuttumaan.

Mitä perussuomalaisten puheisiin tulee, te olitte viime kaudella EU:takin tiukemman sääntelyn kannalla, mikä silloin herätti suurta hämmästyystä eduskunnassa, jossa silloin olin oppositiossa. Te menitte tyylillä tavalla Euroopan unionin selän taakse ulosmyynnin osalta. Meidän pitää turvata julkiselle sektorille kuskien paikka jätejärjestelyissä. [Leena Meri pyytää vastauspuheenvuoroa]

Itse tulen tosiaan kaupungista, jossa samalla kadulla voi olla neljä viisi eri jäteyhtiön autoa samana aamuna. Voi kysyä: onko se ympäristön kannalta järkevää, onko se edes yrit-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

täjien kannalta järkevää, ja onko se varsinkaan niiden kadunvarren asukkaiden kannalta järkevää? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Ohisalo, kaksi minuuttia. [Leena Meri: Olisin mielelläni vastannut!]

14.28 Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo: Arvoisa puhemies! Kiitokset kommenteista. — Tässä edustaja Holopainen mielestäni kiteytti sen ehkä kaikista olennaisimman: Meidän pitää pystyä rajoittamaan luonnonvarojen kestäväntä käyttöä, ja tässä myös jätteellä on suuri merkitys, kun ajattelemme, että kaiken meidän talouden pitäisi perustua kiertotalouden ajatteluun, siihen, että nyt tällä hetkellä vain jätteeksi päätyvät asiat voisivatkin jatkaa elämäänsä entistä vahvemmin uudestaan ja uudestaan materiaana. Kiertotaloudessa on tästä kyse, ja se on ehdottomasti kasvava ja tärkeä ala.

Edustaja Merelle: Suomellahan on tiukat ja hyvin tarvittavat kierrätystavoitteet kaikkien, ja tämä on tällaisessa maailmassa tärkeää, kun resursseista on niukkuutta. Sitä varten me tarvitaan tietoa siitä, kuinka suuri osa biojätteestä kierrätetään, [Leena Meri: Kyselytutkimus!] ja kompostointi on osa tätä, ja silloin myös tämä ilmoitusvelvollisuus on osa sitä seurantaa, niin että tiedämme, kuinka hyvin jätteitä meillä kierrätetään.

Edustaja Orpo mielestäni ehkä hieman käsitti väärin: Tässä kyse on siitä, että hyvinvointialueet eivät ala harjoittaa jätetoimintaa vaan heidän vastuulleen tulee kilpailuttaja-jätehuollon järjestäminen, ja nyt se on kunnan vastuulla.

No, toisaalta täällä keskusteltiin myös tästä sidosyksikkörajasta: Julkisten toimijoiden rajattu toiminta markkinoillahan on tarpeellista ja perusteltua, ja kun me mietitään ympäristöhallinnon alan aivan kriittisiä toimintoja, niin jätehuolto on niitä, niin normaalioloissa kuin myös erityisesti poikkeusoloissa. Tämän asian täytyy toimia kaikissa yhteiskunnan tilanteissa, ja lakimuutoksella nyt siis turvataan osaltaan sitä, että jätteiden käsittelykapasiteettia on saatavilla kaikenlaisille jätteille ja että kapasiteetin käyttö on tehokasta.

Ehkä huomautan vielä, että Suomessa käytössä ollut ja nyt jatkettava kymmenen prosentin ulosmyyntiraja on lisäksi aika maltillinen, ja on tärkeää muistaa, että itse asiassa EU:n hankintadirektiivi sallisi meille jopa 20 prosentin ulosmyyntirajan näille sidosyksiköille.

Toivon, että tämä on asia, josta löydetään yhteistä näkemystä enemmän kuin eriävää näkemystä. Jätteiden kierrätys, kiertotalous, on kaikinensa valtava nouseva sektori.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.43.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Edustaja Hoskonen, edustaja Hoskonen on poissa. Edustaja Kotiaho, myös edustaja Kotiaho on poissa.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 201/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

14.31 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Käsiteltävänä on hallituksen esitys oikeudenkäyntikuluja riita-asioissa koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Riita-asian oikeudenkäynti tuomioistuimessa merkitsee tällä hetkellä usein suuren taloudellisen riskin ottamista. Oikeudenkäyntikulujen määrä riita-asiassa, joka käsitellään istunnossa kärjäoikeudessa, on nykyään keskimäärin noin 15 000 euroa per asianosainen. Kun muistetaan vielä se, että vahvan pääsäännön mukaan jutun häviäjä maksaa kaikki oikeudenkäyntikulut — siis omiensa lisäksi myös vastapuolensa oikeudenkäyntikulut — voidaan todeta, että vain harvalla on varaa hävitä riita-asia oikeudessa.

Tilanne on ongelmallinen. Se tarkoittaa, että riita-asian häviäminen voi johtaa hävinneen asianosaisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Lisäksi se herättää kysymyksen siitä, uskaltavatko ihmiset ja yritykset viedä asioitaan tuomioistuimeen. Oikeusvaltiossa kaikilla tulee kuitenkin olla todellinen mahdollisuus viedä riitansa tuomioistuimen käsittelyyn silloin, kun siihen on aihetta.

Hallitus esittää nyt oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn muuttamista. Käsiteltävänä olevan esityksen mukaan tuomioistuin voisi nykyistä lievemmin edellytyksin kohtuullistaa omasta aloitteestaan määrää, jolla riita-asian hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan jutun voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja. Uudistuksen seurauksena oikeudenkäyntikulujen korvausta voitaisiin kohtuullistaa myös asianosaisten ollessa tasavertaisia. Näin oikeudenkäyntikulut voitaisiin jakaa nykyistä oikeudenmukaisemmin asianosaisten välillä, hävinneen asianosaisen asema paranisi ja oikeudenkäyntikuluriski pienentyisi.

Värderade talman! Regeringen vill förbättra tillgången till rättslig prövning genom att minska kostnadsrisken i tvistemål för enskilda personer och sammanslutningar. Nu föreslås att rättegångsbalken ändras så att domstolen på eget initiativ under lindrigare förutsättningar än tidigare ska kunna sänka beloppet av de rättegångskostnader som en part döms att betala. Så ska göras om det med beaktande av de omständigheter som lett till rättegång-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

en, parternas ställning och sakens betydelse bedömt som en helhet vore oskäligt att förplikta parten att ersätta motpartens rättegångskostnader. Lagändringen skulle innebära att det inte längre krävs att det är uppenbart att full ersättningsskyldighet är oskälig för att det ska vara möjligt att på tjänstens vägnar sänka det belopp för rättegångskostnader som den förordade parten döms att betala.

Arvoisa puhemies! Uudistuksella toteutettaisiin hallitusohjelmaa, jossa on asetettu tavoitteeksi oikeusturvan saatavuus kaikille taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta ja keinona viitattu kuluriskin alentamiseen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2023.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

14.34 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Maassamme on puhuttu hyvin kauan oikeudenkäyntikulujen korkeasta hinnasta ja summasta, ja siitä varmasti olemme yhtä mieltä, että näitä tulisi kohtuullistaa. Mutta täytyy kyllä nyt kaikella kunnioituksella sanoa, että ollaan aika lailla tässä hallituskauden loppuvaiheessa ja näyttäisi siltä, että tämä esitys on kyllä näpertelyä ja ehkä vähän tämmöinen roiskaisu, että tehdään nyt jotakin, kun niin on sovittu tehtävän.

Tässä nimittäin on se tilanne, kuten tässä ministeri äsken kuvasi, että riita-asiaa ei ole varaa hävitä, mutta tällä esityksellä valitettavasti tämä käännetään niin, että riita-asiaa ei ole varaa voittaa. Eikä nähdäkseni siinä ole kyllä minkään näköistä oikeudenmukaisuutta eikä sen lisäämistä, jos jatkossa sinun pitää varoa sitä riita-asiasi voittamistakin. Tämän esityksen mukaanhan suurin osa oikeudenkäyntikuluista siinä kohtaa, kun oikeus kohtuullistaa, tulee voittajan maksettavaksi, voittaja maksaa ne omat kustannuksensa, eikä se voi olla oikein.

Ja nyt on kyllä todettava se, että lausuntopalaute on ollut kyllä varsin tyrmäävää: Päijät-Hämeen kärjäoikeus näkee riittämättöminä toimina, Etelä-Karjalan kärjäoikeus näkee riittämättöminä toimina, korkein oikeus toteaa, että on selvästi riittämätön esitys, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Tuomariliitto, Tuomioistuinvirasto, Lakimiesliitto, Etelä-Savon kärjäoikeus ja niin edelleen.

Nyt tietysti herää kysymys, olisiko viisainta keskittää kaikki tarmo siihen, että katsottaisiin tämä oikeudenkäyntikustannusten kohtuullistaminen kokonaisuudessaan sen sijaan, että roiskaistaan jotakin tähän asiaan. Niin kuin täällä on esitetty, tämä pitäisi uudistaa kokonaisuudessaan. Tältä osin kyllä edelleen rohkenen näiden edellä mainittujen asiantuntijoiden kritiikkiin perustuen esittää harkittavaksi vielä, olisiko tämä esitys syytä vetää pois ja keskittyä siihen kokonaisempaan ja kattavampaan uudistukseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

14.37 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Esityksellä helpotetaan etenkin sellaisten asianosaisten tilannetta, jotka joutuvat taloudelliseen ahdinkoon hävittyään riita-asian oikeudenkäynnin. Lakiesityksen taustalla on riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen kallistuminen, jotka ovat kasvaneet voimakkaasti 90-luvulta lähtien. Kulujen kasvun on arvioitu

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

nostaneen etenkin yksityishenkilöiden ja pienten yritysten kynnystä viedä asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi asiallisesti. Kallistuneet oikeudenkäyntikustannukset heikentävät kansalaisten oikeusturvaa, ja se on vakava uhka oikeusvaltion toimivuudelle. Kohtuullistamalla oikeudenkäyntikuluja vahvistamme jokaisen mahdollisuuksia saada ja hakea oikeutta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ei merkitse häviötä maksaa -periaatteesta luopumista. Jatkossakin lähtökohtana on, että riita-asian hävinneen asianosaisen tulee korvata voittaneen asianosaisen tarpeellisista toimenpiteistä johtuneet kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Voittanut osapuoli saisi siis edelleen yleensä täyden korvauksen oikeudenkäyntikuluistaan. Hävinneen asianosaisen maksettavaksi tuomittavan määrän alentaminen olisi mahdollista vain silloin, kun lopputulos muodostuisi kohtuuttomaksi laissa määritelty seikat huomioon ottaen. Maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää tulisi alentaa vain siinä määrin kuin se on tarpeen kohtuuttomuuden välttämiseksi. Nykyiset oikeudenkäyntiprosessit ovat karanneet käsistä niin kustannuksiltaan kuin käsittelyajoiltaan. Ei ole oikeudenmukaista, että hävinnyt osapuoli joutuu kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin hävittyään oikeudenkäynnin. Tätä epäkohtaa lakiesitys pyrkii kohtuullistamaan.

Arvoisa puhemies! Nyt annetun lakimuutosesityksen lisäksi oikeusministeriössä selvitetään, olisiko pienemmille riita-asioille mahdollista luoda kevennetty oikeudenkäyntimenettely. Tästä on tekeillä oikeusministeriössä arviomuistio, joka valmistuu vuoden loppuun mennessä. Kevennetty menettely voisi tehdä pienten riitojen tuomioistuinkäsittelystä asianosaisille nykyistä halvemman sekä sujuvoittaa myös oikeusprosessia.

Oikeudenkäyntikulujen ohella oikeudenkäyntien kestot ovat liian usein kohtuuttoman pitkiä. Pitkiksi venyneet oikeudenkäynnit ovat oikeudenkäynnin kaikille osapuolille henkisesti raskaita ajanjaksoja, jotka voivat pahimmillaan viedä työkyvyn.

Tällä hallituskaudella oikeudenhoidon resursseja on suunnitelmallisesti lisätty, jotta oikeudenkäynnin kestoja saadaan lyhennettyä tulevaisuudessa. Ensi vuonna oikeudenhoidon resursseja vahvistetaan 12 miljoonalla eurolla. Oikeudenhoidon resurssien lisäämisen ohella tarvitsemme muita toimenpiteitä, jotka nopeuttavat oikeudenkäyntiprosesseja. Odotan suurella mielenkiinnolla oikeusministeriön arviota kevennetystä oikeudenkäyntimenettelystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Sedan ledamot Strand, var vänlig.

14.40 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Tässä on jo hyvin tullut useassa puheenvuorossa esille, kuinka kohtuuttomaan tilanteeseen voidaan joutua yksittäisten osapuolten osalta ja mitkä riskit näihin prosesseihin aina liittyvät.

Syftet med den här propositionen är alltså att i enlighet med regeringsprogrammet förbättra tillgången till rättslig prövning i samhället genom att minska kostnadsrisken i tvistemål för enskilda personer och sammanslutningar, vilket här redan bra har beskrivits. Det innebär att domstolen på tjänstens vägnar kan och skall sänka beloppet av de rättegångskostnader som en part ska dömas att betala, om det med beaktande av de omständigheter som lett till rättegången, parternas ställning och sakens betydelse bedömt som en helhet vore oskäligt att förpliktiga parten att ersätta motpartens rättegångskostnader.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Förslaget innebär att det inte längre krävs att det är uppenbart att full ersättningsskyldighet är oskäligen för att det ska vara möjligt att på tjänstens vägnar sänka det belopp för rättegångskostnader som den förlorande parten döms att betala.

Tämä on hyvinkin järkevä esitys, ja kiitos oikeusministerille siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, tack. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

14.41 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Tehokas oikeussuoja on perusoikeus. Harva kuitenkaan uskaltaa lähteä riitaprosessiin, sillä nykytilanteessa on liian suuri riski ja yleistä, että suuret oikeudenkäyntikulut jäävät häviäjän maksettavaksi kokonaisuudessaan. Oikeudessa käytävissä riita-asioissa kysymyksessä voi olla esimerkiksi kaupan purkaminen, vahingonkorvaus tai huoneiston vuokrasopimukseen liittyvä asia. Näissä asioissa ei voi aina tietää etukäteen, kuinka riita ratkotaan. Voittajaa ei voi veikata varmuudella, ja siksi oikeuden hakeminen on pienituloiselle niin suuri riski, että moni jättää asiansa viemättä oikeuteen. Huolestuttavaa on, että selvityksen mukaan riita-asian hävinneen osapuolen maksettavaksi on pienimmillään langennut noin 4 000 euron oikeudenkäyntikulut. Nämä niin sanotut pienet kulut ovat koskeneet perheoikeudellisia ja huoneenvuokraan liittyviä asioita. Jo 4 000 euron ylimääräinen kulu on tehokas keino estää hakeutumasta riippumattomaan oikeusistuimeen selvittämään riita-asiaa. Tämä on huolestuttava tilanne. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsonut, että niin sanottua häviäjää maksaa -periaatetta voidaan pitää tuomioistuimeen pääsyn rajoitteena. Toki on tärkeää, etteivät turhat oikeudenkäynnit ruuhkauta tuomioistuinta, mutta tällä hetkellä myös kuluttajariitalautakunta on ruuhkautunut.

Olen aiemmin tänä vuonna nostanut asiaa esiin vuokralla asuvien oikeuksien näkökulmasta. Valtioneuvoston asuntopoliittisessa selonteossa todetaan, että vuokralaisten ja vuokranantajan välisten erimielisyyksien tuomioistuin käsittely on erittäin harvinaista. Tämä johtuu muun muassa tuomioistuin käsittelyn hitaudesta mutta myös oikeudenkäyntikuluriskistä, joka on suuri. Myöskään nykyinen kuluttajariitalautakunta ei ilmeisen resurssipulan vuoksi kykene tarjoamaan vuokralaisille tarpeeksi vahvaa tai ainakaan nopeaa oikeusturvaa. Vuokralaiselle riita-asia voi olla toimeentulon ja elämänlaadun kannalta oleellinen, esimerkiksi usean tuhannen euron vuokravakuuden pimitys eli se, että sitä ei makseta takaisin, vaikka mitään vahinkoa ei olisikaan tapahtunut, tai kohtuuttoman vuokrannousun vuoksi irtisanotuksi joutuminen — asia, joka pitäisi voida tutkia oikeudessa. Tällainen voi pilata kenen tahansa henkilökohtaisen talouden pitkäksi aikaa.

Oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen riita-asioissa on tärkeä tavoite, ja nyt esitetty lakimuutos ohjaa oikeusistuinta tekemään näin useammin. Toivon mukaan tämä alentaisi kynnystä hakea oikeudesta ratkaisua riita-asioihin eikä enää johtaisi tilanteeseen, jossa henkilö pienituloisuutensa vuoksi tyytyy tilanteeseen, jossa hän on kokenut vääryyttä.

Oikeusturvan saatavuuden varmistamiseksi kaikille taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta meidän on kuitenkin jatkettava töitä. Esimerkiksi julkisen oikeusavun tulorajojen tarkistaminen olisi viime vuonna julkaistun selvityksen mukaan toivottavaa. Myös itse toivon uusien keinojen tehokasta toimeenpanoa, jotta oikeudenkäynti ei jää vain rikkaiden erioikeudeksi.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.45 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Aihepiiri, jota tämä asia käsittelee, on tärkeä, ja ongelma on todellinen. On oikeusvaltiossa selvä asia, että jokaisella tulisi olla mahdollisuus hankkia oikeutta tuomioistuimesta silloin, kun on tullut väärin kohdelluksi — myös riita-asioissa. Mutta vaikka tämä esitys olisikin hyvää tarkoittava, niin tässä lähdetään kyllä nyt mielestäni purkamaan ongelmaa hieman väärästä päästä. Jos jutun voittanut joutuu maksamaan häviäjän oikeudenkäyntikuluja, niin silloinhan poistuu se viimeinenkin turva, että jos olet ollut oikeassa ja olet saanut oikeutta, niin voit silti joutua maksamaan. Tilanne kuulostaa suorastaan absurdilta, eli järjestelmässä olemassa olevaa ongelmaa lähdetäisiin kaatamaan tässä nyt yksilön syyksi, tai ainakin vastuulle, ja nimenomaan sen syyttömän yksilön vastuulle. Eihän tässä esityksessä ole mitään oikeutta eikä järkeä tältä pohjalta.

Ongelma on siinä, että oikeudenkäynnit kestävät liian pitkään ja ovat liian kalliita. Koska tämä on ongelma, sitä ongelmaa pitäisi lähteä purkamaan siitä päästä, miten oikeudenkäyntejä saataisiin kestävämmän lyhyemmän aikaa ja miten niistä saataisiin halvempia. Noin niin kuin maallikon näkökulmasta on mahdotonta ymmärtää, miten pienetkin rahalliset riidat voivat olla niin mutkikkaita käsitellä, että ne vaativat kymmenien tuntien työtä juristeilta ja tuomareilta eivätkä selviä lyhyemmässä ajassa. Näitä menettelyjä olisi varmasti tilaa keventää tällaisilla sovittelujärjestelyillä ja vastaavilla ja pohtia, mistä johtuu, että oikeudenkäynnit kestävät näin kauan.

Se, että oikeuslaitokseen laitetaan lisää resursseja, on tietenkin tärkeää, mutta se, miten niitä resursseja käytetään, on yhtä lailla tärkeää. Ovatko ne kaikki vaiheet, mitä oikeudenkäynnissä esiintyy, välttämättä tarpeellisia oikeusturvan selvittämiseen ja tapauksen ratkaisemiseen tyydyttävällä tavalla, vai voisiko niitä jollain tavalla myös keventää?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

14.47 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämä oikeudenkäyntikuluvastuun kohtuullistaminen viran puolesta, joka olisi mahdollista nykyistä lievemmin edellytyksin, on varmasti, niin kuin täällä moni on todennut, hyvää tarkoittava esitys. Tietysti täytyy pyrkiä luottamaan siihen, että oikeusistuimissa tehdään sitten oikeanlaisia kohtuullistamisia, koska kyllähän tosiasia on, että tänä päivänä oikeudenkäyntikulut ovat karanneet monien kansalaisten ulottumattomiin ja se on omalta osaltaan myöskin estänyt sitten ihmistä hakemasta oikeutta itsellensä. Ja niin kuin täällä on tuotu esille, myöskin näitten prosessien viivästyminen ja venyminen on omalta osaltaan ollut sitten lisäämässä näitä kuluja.

Tietysti olisi tärkeää pohtia, mitä muita tapoja olisi käydä näihin kohtuuttomiin kuluihin käsiksi, ja täällä mielestäni on tuotu ainakin pari sellaista esitystä.

Ensinnäkin tärkeää olisi saada maksuttoman oikeusavun saaminen yhä useampien ulottuville, jolloinka sitten varmasti näihin tuloarajoihin tulisi puuttua muutoinkin tänä aikana. Kun ajatellaan, millä tavalla inflaatio laukkaa ja hinnat nousevat, kyllä varmasti näissäkin olisi tärkeää katsoa, mitkä ovat ne tuloarajat saada maksutonta oikeusapua.

Sitten toisena kuuntelin tässä kollegan selvitystä tästä oikeusministeriön kevennetystä menettelystä, joka on ilmeisesti selvityksessä oleva asia. Tämä kuulostaa mielenkiintoiselta, ja jos tässä ministerille jää aikaa lopussa vastata, olisi tietenkin ihan hyvä kuulla, min-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

käytyypisiä asioita on ajateltu ja koska ja milloin tästä ollaan saamassa esityksiä. Tämä olisi varmasti yksi tapa juurikin näissä tilanteissa helpottaa sitten tätä oikeudenkäyntikulujen nousemista tai toimia sitä vastaan nimenomaisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

14.49 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä on meillä lakivaliokunnalla melkoinen pähkinä purtavaksi, koska kaikki me, ihan joka ikinen varmasti täällä, olemme yhtä mieltä siitä, että oikeudenkäyntikulut ovat kasvaneet ja kynnys oikeuteen menemiseksi on kaikille osapuolille haasteellista: niin sille, joka lähtee hakemaan oikeutta, kuin sille, joka joutuu oikeudenkäynnin osapuoleksi siksi, että toinen esittää vaatimuksia. Siinä voi olla kysymys talokaupasta, vahingonkorvauksesta, vuokrasaatavista, velkomussaatavista — hyvin monenlaisista asioista, joissa faktat voivat kummallakin osapuolella olla hyvin erinäköiset.

Täällä on puhuttu siitä — esimerkiksi ministeri toi esille sen — että oikeusturvan saataavuus ja kuluihin alentaminen on hallitusohjelman kirjaus. Se on erittäin kannatettavaa, mutta kyllä täytyy henkilökohtaisesti sanoa, että olen samaa mieltä kuin mitä aika paljon täältä oikeuslaitoksesta, Tuomioistuinvirastosta ja Lakimiesliitosta on tullut vastaukseksi, että tämä ei yhtään alenna niitä oikeudenkäyntikuluja. Hallituksen esityksessä todetaan, että ehdotus merkitsisi sitä, että voittaneen asianosaisen omat oikeudenkäyntikulut jäisivät tämänhetkistä useammassa riita-asiassa kokonaan tai osittain hänen vastattavakseen huolimatta siitä, että tuomioistuin on katsonut hänen olevan asiassa oikeassa. Elikkä joudun oikeudenkäynnin kohteeksi, joku vaikka ilmoittaa, että teit sitä tai tätä, aiheutit minulle vahingon, voitan täysin sen jutun ja voin silti joutua korvausvastuuseen.

Jos ymmärsin oikein, niin täällä lähdettiin siitä, että tuomioistuimen pitäisi alkaa miettimään pienituloisuutta. En tiedä, onko tällaista ollut aikaisemmin, että tuomioistuin miettii vastapuolen pienituloisuutta ja sitten ihan kuin lähdetään siitä, että se vastaaja, oikeudenkäynnin toinen osapuoli, olisi aina joku rikas, vaikka hänhän voi olla aivan yhtä vähvarainen. En oikein nyt ymmärrä, miten tämä vastaa siihen ongelmaan.

Minä en tiedä, kuinka hyvin nyt tässä on ministeri tutustunut tähän lausuntopalautteeseen, mutta täältä tulee erittäin, erittäin vahvaa viestiä siitä kokonaisuudistuksen tarpeesta. Ja jos minä saisin päättää... Tämä näyttää vähän sellaiselta esitykseltä, että tässä on haluttu jotenkin, niin kuin edustaja Rantanen toi esille, yrittää miettiä, mitä voitaisiin tehdä, mutta tämä kevennetty menettely, josta täällä puhuttiin — en tiedä, mitä sillä haetaan — voisi olla yksi ratkaisu, ja edustaja Mäkelä toi erilaisia työkaluja esille sinne prosessin sisälle, sovittelua ja muuta.

Jotenkin ei ainakaan minun oikeustajuuni sovi se, että oikeassa oleva maksaa toisen oikeudenkäyntikuluja, kun ne eivät pienene yhtään. Täällä oli joitakin puheenvuoroja, joissa puhuttiin siitä, että ei uskalla mennä oikeuteen, kun ei tiedä kuluista, ja sitten siitä, että oikeudenkäyntikulujen pitää laskea — mutta kun se kululasku ei tällä laske yhtään.

Minä en tiedä sitten, kun täällä sivulla 13 puhuttiin vielä siitä, että pykälä mahdollistaisi jatkossa kuluvastuun kohtuullistamisen myös silloin, kun hävinnyt asianosainen on myöntänyt vastapuolen oikeudenkäyntikulut määrältään oikeaksi. Yleensä se edellyttää tällaisissa kohtuullistamistilanteessakin, että pitäisi jollain lailla paljoksua niitä oikeudenkäyntikuluja. Minä en tiedä, mitä tällä haetaan.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Mutta meillä on kyllä haasteellinen kuuleminen siellä edessä, ja tässä vaiheessa kyllä hyvin vahvasti näyttää siltä, että tähän ongelmaan elikkä valtavaan oikeudenkäyntikuluihin tällä ei kyllä oikein isketä, eli tämä menee hippasen ohi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen, olkaa hyvä.

14.53 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Vaikka tässä nyt on hieman todettu, että tämä ei täytä ihan kaikkia odotuksia, on se hyvä aina lähteä jostain liikkeelle. Kyllä näen, että tässäkin muodossa tämä esitys jotain tarvetta nyt täyttää, eli en ihan niin hirveästi tässä nyt ministeriä tai ministeriötä moittisi.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että täysimääräisen oikeudenkäyntikuluvastuun kohtuullistaminen viran puolesta olisi mahdollista nykyistä lievemmin edellytyksin. Meillä on paljon väkivaltatilanteita, perheväkivaltatilanteita, joissa ei uskalleta hakea oikeutta, kun pelätään näitä mahdollisia kuluja. Samoin on raiskaustilanteita tai huostaanottotilanteita, joissa ei uskalleta hakea oikeutta, koska kulut ovat niin suuret. Viime päivinä lehdetkin ovat näistä jonkun verran kirjoittaneet.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen tulisi alentaa asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrää viran puolesta, jos asianosaisen velvoittaminen korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut olisi, huomioon ottaen oikeudenkäyntiin johtaneet seikat, asianosaisten asema ja asian merkitys, kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta. Hävinneen asianosaisen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrän alentaminen viran puolesta ei enää edellyttäisi täysimääräisen korvausvelvollisuuden kohtuuttomuuden olevan ilmeistä.

Kyllä nämä ovat selkeitä parannuksia, vaikka olen myös sen kokonaisuudistuksen kannalla. Mutta tässä harkintavaltaa selkeästi laajennetaan, annetaan sille perusteet, ja pidän tätä kyllä ihan hyvänä suuntana. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

14.55 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. — Tämä esitys on kyllä tarpeellinen ja tätä tarvitaan. Se antaa tuomioistuimelle paremmat työkalut kuin tänä päivänä, jos tilanne on kohtuuton. Siis tästä nyt poistuu tämä ”ilmeisen kohtuuton”, ja riittää, että tilanne olisi kohtuuton. Se antaa tuomioistuimelle harkintavallan siinä, miten tuomioistuin sen sitten ratkaisee.

Mutta yhdyn siihen, että tarvitaan myös lisätoimenpiteitä, ja juuri sen takia oikeusministeriössä tehdään tällä hetkellä alustavaa selvitystä pienemmille riita-asioille tarkoitettua yksinkertaisesta oikeudenkäynnistä. Tämä on toimenpide, josta itse toivon, että sitä seuraavalla hallituskaudella lähdetään viemään maaliin, olkootpa siellä mitkä puolueet tahansa. Tällainen kevennetty oikeudenkäyntimuoto voisi pienemmissä riita-asioissa tulla kysymykseen, ja se voisi olla myös tavanomaista oikeudenkäyntiä edullisempi ja yksinkertaisempi tapa ratkaista riita tuomioistuimessa. Tässä kohteen arvo olisi pienekkö, muutama tuhat euroa. Tällainen menettely löytyy myös muualla Euroopassa. Tämä VN TEAS -selvitys, mikä tässä nyt tehdään, on erinomaisen tärkeä asia. Valitettavasti me ei ehditä saada

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

tätä valmiiksi tällä hallituskaudella, mutta se työ on laitettu alkuun ja se on aloitettu, ja tähän on syytä sitten ensi hallituskaudella palata.

Sitten vielä tästä VN TEAS -selvityksestä koskien pääsyä oikeusapuun ja oikeusapurejoja: Tässäkin olette oikeassa siinä, että näitä pitäisi korottaa, mutta se on toimenpide, joka maksaa. Mutta sekin on asia, johonka meidän on syytä palata. On ilmeistä, että jotta pienituloisimmat ja myös ne henkilöt, jotka ansaitsevat vähän pienempiä palkkoja kuin muut, pääsisivät oikeuksiinsa, myös näitä tuloaroja on tarkasteltava tulevaisuudessa.

Sitten on yksi asia, mitä itse toivoisin, että myös meidän vakuutusyhtiöt miettivätkin: oikeusturvavakuutuksen määrä. Mutta se on puhtaasti sitten yksityisen sektorin asia, ja siitä ei tässä talossa pystytäkään säätämään, niin että yksityisten vakuutusyhtiöiden olisi toimittava tietyllä tavalla, mutta toivottavaa olisi, että vakuutusyhtiöt myös tässä kantaisivat vähän enemmän vastuuta ja näkisivät, että tämänkin osalta olisi tie ratkaisuun.

Kaiken kaikkiaan tämä esitys kyllä parantaa tilannetta verrattuna siihen, mikä se tänä päivänä on, ja sen takia tämä esitys on tarpeellinen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdistyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 200/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Ministeri Henriksson, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.59 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen yhdistyslain muutokseksi, jonka avulla yhdistykset ja liitot voivat laajemmin ja tehokkaammin hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia. Muutokset mahdollistavat jäsenten vaikutusmahdollisuuksien ja jäsenpalveluiden parantamisen yhdistyksen tai liiton tarpeiden mukaan. Lisäksi helpotetaan pienempien yhdistysten taloushallinnon taakkaa.

Ehdotetuilla muutoksilla yhdistykset saavat uusia keinoja toimintansa kehittämiseen toimintaympäristönsä kehitystä vastaavasti. Esitys ei sisällä uutta pakottavaa lainsäädäntöä.

Värderade talman! Det föreslås ändringar i föreningslagen. Till målsättningarna hör att bättre främja nyttjandet av de möjligheter digitaliseringen medför. Regeringen vill öka verksamhetsmöjligheterna på ett kontrollerat sätt så att föreningar själva kan besluta om att ta i bruk nya alternativ som motsvarar deras behov. Det finns ett behov av att tillåta nya al-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

ternativa metoder, men det finns inget behov av att stifta ny tvingande samfundslagstiftning.

Jäseneksi ottamista ja eroilmoitusten vastaanottamista koskevat valtuutusmahdollisuudet ovat tarpeen sähköisten jäsenpalveluiden tarjoamiseksi mahdollisimman laadukkaasti ja edullisesti esimerkiksi liiton jäsenyhdistyksille. Jäsenyhdistyksen hallitus voisi esimerkiksi valtuuttaa liiton jäsenpalvelutoiminnon ottamaan vastaan ja hyväksymään jäsenhakemukset ja eroilmoitukset. Jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalaa laajennetaan siten, että sääntömääräyksen perusteella jäsen- tai liittoäänestyksessä voisi myös valita yhdistyksen tai liiton hallituksen puheenjohtajan ja jäsenet tai osan heistä.

Pienimuotoisen yhdistystoiminnan hallinnollisen taakan keventämiseksi sallitaan yksinkertainen maksuperusteinen tilinpito sellaiselle yhdistykselle, jonka vuosituotot ovat enintään 30 000 euroa ja joka ei harjoita liiketoimintaa. Muutos mahdollistaa osaltaan uusien edullisempien sähköisten tilinpitopalveluiden tarjoamisen myös pienille yhdistyksille. Tällaisten palveluiden käyttö on kasvanut toiminimiyritysten keskuudessa, ja Verohallintokin on suhtautunut myönteisesti kehitykseen, kun pienten toimijoiden tilinpidon ajantasaisuus ja luotettavuus ovat yleisesti ottaen parantuneet. Avustusten antajat ja muut rahoittajat voisivat edelleen vaatia kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä.

Tarkemmat säännökset kevennetyn tilinpidon sisällöstä ja järjestelyistä sekä tilinpidon kaavoista ja vuosilaskelmasta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen vaatimuksissa otetaan huomioon myös yhdistyksen sidosryhmien ja viranomaisen tiedontarpeet esimerkiksi tositteiden ja muun kirjanpitoaineiston osalta kirjanpitolakia vastaavasti.

Genom reformen görs beslutsfattandet i alla föreningar och förbund mera flexibelt och den administrativa bördan för små föreningar underlättas. Det föreslås att bestämmelser om en lättare bokföringsmodell än den som regleras i bokföringslagen ska tas in i föreningslagen.

Yhdistyslain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alussa. Kevyemmän tilinpidon sääntelyä voisi soveltaa aikaisintaan heinäkuun 2023 alussa alkavalla tilikaudella. Tiedän, että eduskunnan valiokunnat ovat nyt hyvin työllistettyjä. Voimaantulon viivästyminen parilla kuukaudella ei olisi erityisen haitallista yhdistyksille, koska uusien mahdollisuuksien käyttöönottoon yleensä tarvitaan myöhemmin keväällä pidettävän yhdistyksen kokouksen päätös. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.03 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Näitä digitalisaation mahdollisuuksia varmasti tervehditään ilolla myös yhdistyksissä, ja toki sitä voidaan pitää hyvin kannatettavana, että voidaan muillakin menetelmillä kokousta kuin perinteisesti kokoushuoneessa.

Sen sijaan tässä esityksessä ongelmallisin kohta liittyy ehkäpä tähän kohtaan, jossa kansalaistoiminnan hallinnollista taakkaa kevennettäisiin siten, että hyväksyttäisiin kevennetympi tilinpito sellaiselle yhdistykselle, jonka vuosituotot ovat enintään 30 000 euroa ja joka ei harjoita liiketoimintaa.

Tässä on isona ongelmana se, mikä kävi ilmi myös tämän lain lausuntokierroksella, jossa sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toivat esiin sen, että vuonna 2021 kansal-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

lisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin arviossa nimenomaan tämä NPO eli nonprofit organisations nostettiin merkittäväksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiksi. Näen tässä kyllä ongelmia siltä osin, onko tarpeellista tuottaa lainsäädännöllä tällainen aukko lainsäädäntöön, jossa itse asiassa vielä helpotettaisiin tätä mahdollisuutta. Tästä raportista käy ilmi, että siellä on tehty 2020 kysely, jossa puolet yhdistyksistä, joita on siis lähestulkoon 100 000 vuonna 2020, on alle 100 000 euron vuositulissa olevia ja 44 prosenttia näistä kaikista lähettää rahaa ulkomaille, ja yksi kolmasosa, noin suurin piirtein, eli 30 prosenttia on näitä alle 30 000 euron yhdistyksiä.

Siltä osin tässä on kyllä riski siihen, että aiheutamme itse omalla lainsäädännöllämme vielä helpomman tavan rahoittaa terrorismia ja tehdä rahanpesua, koska Suomessa yhdistyksen perustaminen on varsin helppoa. Siltä osin mielestäni on syytä kyllä hyvin tarkoin harkita ja punnita, onko tämä esitys sellainen, että kannattaa toisaalla riskiä nostaa, vaikka toisaalla paperityöt vähän pienevät. [Puhemies koputtaa] Mutta tämmöisen 30 000 euron yhdistyksen vuositulit eivät ole mahdottomia nähdäkseni tehdä, joten siinä mielessä tämä punninta kannattaa varsin tarkoin lakivaliokunnassa kyllä tehdä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

15.06 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on yksi digitalisaation edelläkävijöistä. Meillä pankki-, posti- sekä viranomaisasiointi sujuu näppärästi verkossa ja mobiilisti. Suomalaisen yhteiskunnan digiloikasta oli erityistä hyötyä koronapandemian synkimpinä aikoina, kun yhteiskunnan toimintaa ja fyysistä liikkumista jouduttiin rajoittamaan terveysturvallisuuden nimissä. Kun muut Euroopan maat vasta opettelivat etäyhteyksien rutineja, meillä otettiin sujuvasti käyttöön erilaisia sovelluksia ja mahdollisuuksia osallistua kokouksiin ja tilaisuuksiin etänä. Se sujui jopa niin hyvin, että etäosallistuminen on jäänyt pysyväksi osallistumisen muodoksi Suomessa. Meillä on hiljalleen alkanut muodostua etä- ja hybridiosallistumisen kulttuuri. Sen kehittämisestä voi olla paljon niin taloudellisia, sosiaalisia kuin ympäristöllisiäkin hyötyjä, kun yhä useammalla on mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan liikkumisen mahdollisuuksista tai asuinpaikasta riippumatta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävä hallituksen esitys ottaa jälleen askeleen eteenpäin digitalisaation hyödyntämisessä ja laajentaa etäkokousten päätösmahdollisuuksia. Jatkossa yhdistysten jäsen- ja liittoäänestykset olisi mahdollista suorittaa etänä esimerkiksi puheenjohtajan ja hallituksen ja muiden jäsenten valintojen kohdalla. Samalla helpotetaan ja selvennetään päätösvallan delegointimahdollisuuksia jäseneksi ottamisen ja eroilmoitusten vastaanottamisen osalta. Ehdotetut lakimuutokset saattavat vaikuttaa pieniltä mutta ovat jo arkipäivää lukuisille yhdistyksille ympäri Suomen. Ei ole mitään syytä jarruttaa kehitystä, jota koronapandemia on nopeuttanut. Esitetyt lakimuutokset yhdistyslakiin ovat tarpeellisia ja helpottavat monien yhdistysten toimintaa.

Arvoisa puhemies! Suomi on tuhansien yhdistysten maa. Yhdistyksillä on aina ollut ja tulee olemaan merkittävä rooli kansalaisyhteiskunnan toiminnassa ja julkisen keskustelun herättäjänä. Ne ovat myös merkittäviä sosiaalisia kohtaamispaikkoja ja verkostoja, joissa luodaan niin ystävyyssuhteita kuin mielekästä toimintaa vapaa-ajalle. Yhdistyksillä on arvo itsessään, ja ne lisäävät yhteisöllisyyttä ja ehkäisevät syrjään jäämistä. Monet yhdistykset toimivat kuitenkin hyvin pienillä tai lähes olemattomilla resursseilla. Tämä lakiesi-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

tys on yksi toimi, jolla yhdistysten hallinnollista taakkaa kevennetään ja kokoustamisesta tehdään helpompaa. Ei ole kenenkään etu, että yhdistystoiminnan resursseista valtaosa menee byrokratian ja hallinnollisten rutiinien pyörittämiseen. On hienoa, että yhdistysaktiivien aikaa saadaan vapautettua näin yhdistyksen ydintehtävään. Siitä hyötyvät paitsi itse yhdistysaktiivit myös koko suomalainen kansalaisyhteiskunta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

15.09 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Niin kuin on sanottu, Suomi on yhdistysten luvattu maa, ja se kertoo siitä, että meillä on vahva kansalaisyhteiskunta ja se ilmenee lukuisina erilaisina ja erityyppisinä yhdistyksinä. Korona-aika aiheutti sen, että todellakin yhdistyksissä tehtiin digiloikkia, ja tietysti myöskin yhdistyslaissahan meillä oli tämä poikkeuspykälä voimassa, joka myös mahdollisti sen, että pystyttiin vuosikokouksia järjestämään digitaalisesti, vaikka sitä ei olisi ollutkaan varsinaisesti siellä yhdistyksen säännöissä sanottuna. Tälläkin uudistuksella pyritään nimenomaisesti siihen, että yhdistyslakia digitalisoidaan edelleenkin, niin että on mahdollista jäseneksi ottamisessa ja eroilmoituksen vastaanottamisessa hyödyntää sähköisiä menettelyjä.

Täällä nostettiin esille huoli siitä, että tämän pienimuotoisen kansalaistoiminnan hallinnollisen taakan keventäminen kirjanpitolakia kevyemmällä tilinpidolla voisi olla myöskin jonkunlainen riski, kun puhutaan rahanpesusta. Tietysti täytyy ottaa huomioon, että tällainen kevyempi kirjanpito, esimerkiksi vaikkapa niin sanottu tiliotteen käyttäminen kirjanpitoaineistona suoraan... Luulen, että aika monissa pienissä yhdistyksissä tilanne on se, että mitään raskaampaa hallinnollista muotoa niitten vähäisten eurojen laskemiseksi ei tarvita. Yleensä pienissä yhdistyksissä se muodostuu lähinnä jäsenmaksuista, ehkä joistakin myyjäistuloista ja vastaavista yhdistyksen toimintaan liittyvistä toimintatuotoista, ja tietysti jos ajatellaan, että sitten joudutaan hyvin, voisiko sanoa, raskasta kirjanpitoa tai sitten erityisesti kalliita tilintarkastustoimenpiteitä niitten hyväksi tekemään, niin tämä voi olla ongelmallista.

Mutta tuossa tuli mieleeni, että varmasti tämä kohta laissa ei koske sitten sentyyppisiä yhdistyksiä, joille tulee sääntelyä jostakin muualta. Nyt lähinnä ajattelen esimerkiksi vaikkapa puolueita, joissa KHT-tilintarkastus on vaadittu, vaikka voisin kuvitella, että meillä on aika paljon sellaisia esimerkiksi vaikkapa erityisjärjestöjä tai pieniä toimijoita, joilla tuo 30 000 euron raja saattaa hyvinkin jäädä saavuttamatta, ja siinä mielessä tämä lainsäädäntö antaisi mahdollisuuden kevyempään menettelyyn, mutta sitten toisaalta tulee lainsäädäntöä, joka edellyttää esimerkiksi vaikkapa auktorisoidun tilintarkastajan käyttämistä. Todennäköisesti tässä on varmasti kysymys juuri tämän tyyppisestä yhteensovittamisesta. Erityisesti tässä nyt ainakin itselleni nousevat puolueyhteisöt mieleen tältä kohtaa.

Sinäällänsä voi sanoa, että kun yhdistykset ovat kansalaisyhteiskunnassa niin äärimmäisen tärkeä toimija, lähtökohtaisesti kaikki sellaiset esitykset, joilla pyritään niiden hallinnollisen taakan keventämiseen, ovat kyllä kannatettavia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

15.12 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Elikä meillä on käsittelyssä tällainen pykälä, missä tulisi helpotettu tilinpito pienille yhdistyksille, ja tämä on mielestäni erittäin kannatettava ajatus. Olen itse toiminut urheiluseuran puheenjohtajana useita vuosia, ja nä-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

kisin, että kaikki turha byrokratia tämmöiselle yhdistykselle ja pienille yhdistyksille pitää totta kai lopettaa.

Mutta sitten täällä kuitenkin on myös yksi lausuja, joka on kiinnittänyt huomiota siihen, että tätä kautta voidaan tehdä rikollisen toiminnan rahoittamista. Lausunnossaan Poliisihallitus katsoo, että kevennetyn tilinpidon myötä esimerkiksi varojen lähteen ja käyttötarkoituksen tarkastaminen jälkikäteen vaikeutuisi olennaisesti. Koska korostettu terrorismin rahoittamisen riski kohdistuu juuri pieniin NPO-toimijoihin, joilla on liityntä ulkomaille, kevennetyn tilinpidon vaikutukset ilmiön havaitsemiseen voivat olla merkittäviä.

Tämä on semmoinen asia, että nämä pitäisi vain jollakin lailla saada yhteensovitettua. Jos on joku ulkomainen linkki tai jostakin ulkomailta rahaa tulee yhdistykselle, niin silloin se siirtyisi automaattisesti tavallansa korkeampaan tarkastusluokkaan. Minä en tiedä, onko se mahdollista, mutta mielestäni tämä Poliisihallituksen viesti on kyllä sellainen, että tämä pitää ottaa vakavasti täällä yhdistyslain pykäläiä muutettaessa.

Poliisihallitus toteaa, että rahankeräyslain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä tilinpäätöksen liittäminen vuosi-ilmoitukseen on pidetty olennaisena valvonnallisena seikkana, jotta voidaan varmistua kerättyjen varojen käytetyn yleishyödylliseen ja lahjoittajalle luvattuun tarkoitukseen. Ja toivoisin, että saisitte siinä lakia säätäessä nämä yhdistettyä, mutta kuitenkin niin, että tämmöiset pienet suomalaiset yhdistykset ja urheiluseurat ja muut pystyisivät hyvin pienellä byrokratialla pyörittämään sitä toimintaa laillisesti. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.15 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Vastaan tässä edustaja Essayahille: me emme suinkaan keksineet päästämme sitä ajatusta, että tässä voisi olla riski tämän kevennetyn taloudellisten seikkojen selvittämisen osalta. Se tulee suoraan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviosta vuodelta 2021, jossa on todettu, että nämä pienemmät järjestötoimijat, joilla on liityntäpintoja ulkomaille, ovat riski. Ja tämä kyseinen raportti toteaa, että terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun riski on merkittävä. Eli ei tätä voi nähdäkseni aivan myöskään sivuuttaa.

Sitten tässä on todellakin hyvä huomata se, niin kuin totesin, että tuossa raportissa — se kannattaa lukea, se on hyvin mielenkiintoinen — on tehty kyselyä nimenomaan näille järjestöille, jotka ovat ilmoittaneet tässä kyselyssä, että 44 prosenttia heistä siirtää rahaa ulkomaille. Eli kysymys ei ole aivan pienestäkään ongelmasta, ja siltä osin tässä on kyllä löydettävä tasapaino sen osalta, että me emme tee sellaista lainsäädäntöä, joka itse asiassa edesauttaa ja mahdollistaa esimerkiksi terrorismin rahoittamista ja rahanpesua. Välttämättä ne eivät ole näitä miljoonasiirtoja, vaan ne voivat kertyä pienemmistä lähteistä. Ja itse asiassa — niin kuin me tiedämme — rikolliset ovat aina pari askelta edellä lainvalvontaa hyvin monessakin asiassa ja kyllä siellä kekseliäisyyttä hyvin usein riittää. Ja he tietävät, että ei tarvitse sitten yhden yhdistyksen kautta näitä kierrättää, vaan perustetaan 10 tai 20, koska se on Suomessa helppoa, se ei ole millään lailla ongelmallista.

Ja siinä mielessä ehkä tässä yhteydessä on hyvä kysyä ministeriltä, miten tähän päädyttiin ja miten näkisitte sellaisen ajatuksen, että tässä otettaisiin vielä paremmin huomioon nämä uhat ja riskit myöskin [Puhemies koputtaa] täällä eduskuntakäsittelyssä? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Henriksson, 2 minuuttia.

15.17 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Tässähän halutaan nyt helpottaa yhdistysten käytännön elämää, ja suuri osa suomalaisista yhdistyksistä — varsinkin ne pienet — hyötyisi tästä uudistuksesta.

Edustaja Rantasen mainitsemat seikat on käyty yksityiskohtaisesti läpi SM:n kanssa, siis sisäministeriön kanssa, tämän kuluneen kesän aikana, eikä sisäministeriöllä, sen poliisi-osastolla, enää ole huomauttamista tämän ehdotuksen suhteen. Mutta kuten tässä esittelyssä mainitsin, rikosentorjunnan kannalta olennainen tilinpidon dokumentointi, kuten laskut, tositteet ja kuitit ja niiden säilytys, on tarkoitus säännellä vastaavalla tavalla kuin kirjanpitolain mukaan. Jos yhdistys harjoittaa rahankeräystä, sen on noudatettava rahankeräyslain vaatimuksia kirjanpitolain mukaisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisesta. Elikkä nämä säännöksethän olisivat edelleen voimassa tietysti, ja ne pätevät.

Mutta totta kai tämä on asia, johonka toivon myös, että valiokunnassa kiinnitetään nyt huomiota ja käydään tämä läpi, koska totta kai me haluamme, että me kaikilla tavoin torjumme myös sellaista rahankeräystä tai sitten terrorismin rahoittamista kaikilla tavoin, niin että sitä pystytään estämään. Mutta tämä on käyty läpi sisäministeriön poliisiosaston kanssa — jos tätä ei olisi käyty läpi, niin tilanne olisi toinen. Ja sen takia mielestäni osaltaan on tässä tullut myös nyt tähän vastauksia.

Iso kuvahan on se, että monelle pienelle yhdistykselle tämä antaa kuitenkin helpotuksen — se on se iso kuva. Ja tulevaisuudessa kuulemisissa valiokunnissa tai valiokunnassa [Puhemies koputtaa] tähän kannattaa kiinnittää asiallista huomiota.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 204/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.20 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Meidän jokaisen tiedossa on, että yleinen kustannusten nousu piinaa suomalaisia. Tämä on nähtävillä energian osalta mutta tietysti kauttaaltaan laajemminkin. Monet suomalaiset ovat ajautumassa tilanteeseen, jossa yksinkertaisesti rahat loppuvat ja laskut jäävät maksamatta. Sähköenergian hinnat ovat tästä esi-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

merkki. Tämä lakiesitys on yksi osa kokonaisuutta, missä tavoitteena on kohtuullistaa sähköenergiakustannusten kestämättömyyttä kasvua. Tässä ajassa tämä on mielestäni pakko tehdä.

Puhemies! Esityksen suurin huomio on kotitalouksissa, joiden päälämmitysmuoto on suora tai varaava sähkölämmitys, ja vähennyksen arvioidaan koskevan noin 250 000:ta kotitaloutta. Se on kyllä monta tupaa. Kotitalousvähennystä voisi siis saada vakituiseen asunnon sähköenergiakustannusten perusteella, jotka kohdistuvat 1.1.—30.4.2023 välisenä aikana kulutettuun sähköenergiaan. Ajatuksena on juuri se, että vakituiseen asunnon sähköenergiasta johtuvat kustannukset oikeuttaisivat kotitalousvähennykseen, kun maksettu määrä ylittäisi kyseisen ajanjakson aikana 2 000 euroa ja olisi enintään 6 000 euroa. Kotitalousvähennys on henkilökohtainen vähennys. Tällöin kaikki samassa vakituudessa asunnossa asuvat henkilöt voivat hakea vähennystä maksamiensa määrien suhteessa.

Puhemies! Hallitus toimii myös erityisen laajalla rintamalla sähköenergian kohtuullistamiseksi. Samaa sarjaa on ollut myös sähkön arvonlisäveron alentaminen. Arvostan myös sitä, että hallitus valmistelee erillistä tukea pienituloisille. Heitä varten on siis valmisteilla erillinen sähkövähennys, joka kotitalousvähennystä kohdennetummin ohjaa huomion erittäin haavoittuvassa asemassa oleviin pienituloisiin. Tämä on arvostettavaa, koska jokainen tietää, että pienituloisten kohdalla kyse on todella päivittäisestä selviytymisestä arjen kustannuksista. Hurjat sähkölaskut eivät todellakaan heidän ahdinkoaan helpota.

Puhemies! Kaikista näistä kyllä näemme, että kyllä tässä tosissaan ollaan. Ajat ovat lievästi todeten haasteelliset [Puhemies koputtaa] ja toimeentulon ongelmat todellisia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

15.23 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Sähkön hurjasta hinnannoususta aiheutuvat ongelmat ja energiansaannin riittävyyden turvaaminen ovat yhteiskunnallisesti hyvin merkittäviä asioita. Hallitus pyrkii eri keinoin helpottamaan tilanteesta kärsivien ahdinkoa. Yksi keino on kuluttajalle sähköenergiakustannusten perusteella myönnettävä kotitalousvähennystä vastaava, verosta tehtävä vähennys, josta nyt on kysymys. Monelle on varmaan yllätys ja pettymys, kun esitys koskee vain sähkönhintaa, ei sähkönsiirtoa. Vakituiseen asunnon sähköenergiasta johtuvat kustannukset oikeuttavat ensi vuoden tammi—huhtikuun väliseltä ajalta verosta tehtävään vähennykseen laskun 2 000:n ja 6 000:n euron väliseltä osalta. Vähennys on 60 prosenttia ja enimmillään siis 2 400 euroa. Valtaosa vähennyksistä hyötävistä on verovelvollisia, joiden päälämmitysmuotona on suora tai varaava sähkölämmitys. Se aiheuttaa vähennyksen edellyttämän suuren sähkönkäytön.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Suomela, poissa. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

15.24 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Mehän elämme hyvin vaikeita aikoja kaiken kaikkiaan, ja on selvää, että todella moni suomalainen tällä hetkellä miettii sitä arjen turvallisuutta, miettii sitä, miten pärjätä nyt tässä tämänhetkisessä tilanteessa, kun kaikki hinnat nousevat ja eläminen kallistuu, lompakko ohenee. Siksi on erittäin tärkeää, että esimerkiksi nyt tämän sähkönhinnan rajun kasvun vuoksi hallitus on sopinut toteutettavaksi monia erityyppisiä toimenpiteitä, joilla autetaan ihmisiä nyt tässä tilanteessa, ja se on äärimmäisen tärkeää. On selvää, että eivät nämä toimet yksin riitä vaan tarvitaan moniulotteisia toimia, ja kyllähän hallituksen budjettiriihen ehkä sellainen yksi pääsanoma tuntui olevan

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

arjessa turva ja selviytyminen tässä ja nyt, tilanteessa, kun eläminen kallistuu ja kustannukset nousevat.

Tätä sähkön hinnannousua, kuten täällä on todettu, nyt monella tavalla hyvitetään kansalaisille. Tämä yleinen arvonlisäveron alennus on yksi toimi. Tässä esityksessä on kysymys toisesta toimesta eli kotitalousvähennyksen kautta toteutettavasta mallista, jolla tuetaan sitten ihmisiä sähkön hinnan noustessa, ja sitten tietenkin tärkeä on myös se kolmas tähän liittyvä, mikä on tuloillaan, eli tämä kaikkein pienituloisimmille suunnattu sähkötuki, koska kaikkihan eivät tästä esityksestä voi sitten hyötyä.

Puhemies! Minusta on myös hyvin tärkeä muistaa se, että hallitus on kirjannut myös sen, että nyt valmistellaan sitten säädöstä näiden windfall-voittojen verottamiseksi, koska tässä tilanteessa on tietenkin täysin hyvä, oikeudenmukaista ja oikein, että myös tätä kautta saisimme yhteisiä tuloja, joilla sitten kotitalouksia voitaisiin eri keinoin tukea.

Mutta kaiken kaikkiaan, puhemies, tämä on hyvä ja tarpeellinen esitys, yksi monista. Tarvitaan laajoja toimenpiteitä, ja verojaostossahan me olemme jo kuulleetkin tähän asiaan liittyen asiantuntijoita aloittain, monien asioiden käsittelyyn hieman, ja yritämme näitä joutuisasti viedä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

15.27 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sähkölaskujen hillitsemiseksi on tarpeellinen ja oikeansuuntainen mutta varsin riittämätön ja puutteellinen. Eli kun sanotaan, että laskut tulevat nyt, niin se on todellakin näin — laskut tulevat nyt. Mutta eihän tämä esitys auta mitään nyt.

Jos jotain pystyy verovähentämään, niitä rahojaan pitää odottaa varsin kauan. Tietysti voi yrittää pyytää verokorttiin muutoksia niin, että jäisi pienempi ennakonpidätys näiden verovähennysten pohjalta maksettavaksi, mutta se on epäselvää, kuinka moni siihen lähtee ja miten verottaja spekulatiivisia kotitalousvähennyksiä sitten hyväksyy siihen verokorttiin käytännössä otettavaksi juuri tälle vuodelle, vai käykö siinä niin, että niitä rahoja joutuu odottamaan käytännössä jopa puolitoista vuotta.

Kuitenkin ihmiset elävät varsin kädestä suuhun, ei jää säästöön edes sataasia kuukaudessa, joten miten pystytään odottamaan puolitoista vuotta niitä rahoja, mitä sieltä verovähennyksen kautta voisi kenties tulla? Ja omavastuutkin ovat varsin kovia. Ne auttavat lähinnä niitä, jotka lämmittävät taloaan pääsääntöisesti sähköllä. On tietysti hyvä, että heitä autetaan, mutta myös muut kärsivät sähkölaskujen noususta. Olisikin hyödyllisempää, jos tämä sähkölaskutuki olisi suora tuki sillä tavalla, että se hyödyttäisi suoraan sähkölaskujen pienentämisessä eikä tällä tavalla viiveellä.

Toinen kysymys on se, että on oikein, että sähkölämmittäjiä yritetään auttaa tässä tilanteessa, mutta täytyy muistaa, että myös muiden energiamuotojen käyttäjät ovat olleet hätää kärsimässä, varsinkin ne taloudet, aika usein rivitalot ja vastaavat, joissa on ollut maakaasulämmitystä. Sen energian hinta nousi jo ennen tätä varsinaista energiakriisiä varsin merkittävästi. Moninkertaistumisesta puhuttiin niissä hinnoissa, joten jotain tukea pitäisi löytää sinnekin näiden sähkölämmittäjien sinänsä perustellun tuen lisäksi.

Kuitenkin nämä kansalliset toimet ovat pohjimmiltaan näpertelyä. Se hinta pitäisi saada alas rakenteellisilla toimilla elikkä päästökaupan jäädyttämisellä, energian hinnoittelumallin muuttamisella niin, ettei kallein energiamuoto määrää sähkön hintaa. Ne ovat niitä todellisia toimia, joilla tämä ratkeaisi.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.29 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen nopeat täsmäratkaisut kotitalouksien tukemiseksi Putinin energiasodan kurimuksessa ovat jälleen yksi osoitus siitä, että olemme kyenneet vastaamaan historiallisiin kriiseihin tehokkaasti ja myös oikeudenmukaisesti. Pienituloisten huomioiminen energian hintakriisissä on ollut vasemmistolle keskeinen vaatimus, kun tuki-instrumentteja on lähdetty luomaan. Lämmin koti, lämmin suihku ja esimerkiksi kodinhoitoa helpottavien kodinkoneiden käyttö, kuten pesukone tai tiskikone, joita pidämme itsestään selvinä, eivät saa muuttua hyvinvointiyhteiskunnassamme sähkölaskujen takia harvojen luksukseksi.

Nyt käsittelyssä oleva tuloverotuksen sähkövähennys on suunniteltu tukemaan keskituloisia koteja. On tärkeää huomata, että tuhansiin euroihin nousevat sähkölaskut voivat horjuttaa aiemmin hyvinkin vakavaraisten kotien taloutta pitkäksi aikaa. Tärkeää on myös huomata, että pienituloisemmille kotitalouksille, jotka eivät voi täysimääräisesti hyödyntää nyt käsittelyssä olevaa verovähennystä, on luotu suora sähkötuki-niminen instrumentti, ja tämä tuki haetaan Kelan kautta, jos tuen kriteerit täyttyvät.

Arvoisa puhemies! Edellä mainitut tukielementit ovat hyvä kokonaisuus. Vasemmiston vaatimuksesta molempiin on varattu budjetissa suunnilleen yhtä paljon rahaa. Tämä on periaatteellisesti tärkeää, vaikka lopullisia toteutumia on vielä mahdotonta ennustaa. Suora sähkötuki ja nyt käsittelyssä oleva verovähennysinstrumentti pyrkivät toki kannustamaan myös sähköön säästämiseen, joka sekin on tärkeää. On hyvin olennaista, että meistä jokainen pohtii omaa sähkönkulutustaan, jotta selviäisimme lähestyvästä talvesta ilman suurempaa sähköpulaa. Instrumentit eivät ole täydellisiä, ja sähkö on jokaisen perustarve. Siksi on tärkeää, että seuraamme tarkkaan nyt sovittujen tukien riittävyyttä. Monet kodit voivat olla sähkötuen, siis tämän Kelan tuen, 400 euron omavastuun kanssa suurissa vaikeuksissa. Se on melkoisen korkea ollakseen omavastuu, joka on suunnattu pienituloisille, jotka eivät tämän sähköön verovähennyksen piiriin pääse, eikä valitettavasti sähkön hinnan nousun pysähtymisestääkään ole takeita. Tarvitsemme näiden tukitoimien lisäksi muita, myös Euroopan laajuisia toimia.

Arvoisa puhemies! Valtion tärkein tehtävä on taata ihmisten hyvinvointi, ja siksi on perusteltua, että valtio tulee kriiseissä vastaan. Mutta on myös niin, että järkevää politiikkaa olisi nyt säätää nopeasti sähkölle hintakatto sekä verottaa ylisuuria ansiottomia voittoja, joita energiakriisissä voidaan tahkota. Tähän tulisi kyseeseen windfall-vero, näin voisimme rahoittaa kestävästi ja vastuullisesti näiden tavallisten ihmisten tukemiseen tarvittavia uusia tuen muotoja, joita ovat tämä verovähennys ja Kelan sähkötuki.

Lopuksi haluan vielä viitata edustaja Mäkelän puheenvuoroon, jossa hän pohdiskeli, onko tätä verovähennystä mahdollista saada hyödynnettyä vasta puolentoista vuoden kuluessa — oma käsitykseni on, että verokorttia kyllä pystyy netissä ihan itse kukin tekemään itselleen uudestaan, kun laittaa sinne näitä erilaisia vähennyksiä, jotka ovat ajankohtaisia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah poissa. Edustaja Mäenpää poissa. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

15.33 Vilhelm Junnila ps: Herra puhemies! Tuohon äskeiseen vasemmistoliiton puheenvuoroon on sen verran nyt puututtava, kun tässä mainittiin, että nyt pitäisi säätää hintakatto

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

— me olemme tästä samaa mieltä. Perussuomalaiset esittivät tätä muun muassa välikysymyksen aikana. Mutta miten silloin vasemmistoliiton ja sosiaalidemokraattien edustajat tätä asiaa kommentoivat? He syyttivät meitä markkinahäiriköiksi. Jopa sosiaalidemokraattien ryhmäpuheessa arvosteltiin, että perussuomalaiset rikkovat markkinan tällä esityksellään. Siinä mielessä on ihan tervettä, että nyt välikysymysäänestyksen jälkeen myös vasemmistoliitto on tullut perussuomalaisten kannalle tässä asiassa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.34 Pia Lohikoski vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Täytyy suositella edellisen puheenvuoron pitäneelle edustajalle tutustumista myös vasemmistoliiton ryhmäpuheeseen, jossa ei tuomittu ketään markkinahäiriköksi. Me emme ole sellaisia väitteitä esittäneet. Me olemme hintakattoa esittäneet pitkin matkaa, jo ennen budjettiriihtä, yhtenä keinona. Olemme viitanneet myös Norjan malliin. Meillä on ollut monenlaisia esityksiä, jotka kaikki eivät valitettavasti ole edenneet hallituksen päätöksiksi, mutta turha tulla väittämään meille, että hintakatto olisi perussuomalaisten keksintöä ja vasemmistoliitto olisi tullut teidän linjoillenne. Olisikohan käynyt päinvastoin?

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 202/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsitellessä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.35 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Olemme tänään kuulleet salissa, kuinka valtio tukee kotitalouksia energiakriisin kourissa. Vastuullinen hallitus pitää huolen myös valtion tuloista, kun meillä on nyt paljon menoja, ja tilkitsemme tehokkaasti porsaanreikiä, joista valuu verotuloja Kankkulan kaivoon. Tasevapautus on poikkeussäännöksenä mahdollistanut esimerkiksi Carunalle verojen välttelyn jo vuosia. Kyllä, kyseessä on samainen yhtiö, jolle sähköverkot myytiin vasemmiston vastustuksesta huolimatta ja joka häikäilemättä nosti kuluttajien sähkönsiirtohintoja. Tässä häviäjänä oli kuluttaja. Ja kyllä, samainen yhtiö on käytännössä maksanut sijoitustuottoja verovähennyskelpoisina korkoina konsernin omistajille. Tämä on pienentänyt yhtiön verotettavaa tulosta Suomessa, ja häviäjä

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

on selvä: se on tässä tapauksessa valtio, joka on menettänyt kymmenien miljoonien eurojen verotuloja.

Olen iloinen, että hallitus on ottanut asiakseen veropohjan vahvistamisen. Käsillä on yksi esimerkki sellaisesta verouudistuksesta, joka estää verotulojen valumisen matalan verotuksen maihin tai jopa veroparatiiseihin. Voitot tulee verottaa siellä, missä ne syntyvät. Tämä perussääntö tuntuu unohtuvan porsaanreikiä etsiviltä yrityksiltä turhan usein, joten on erittäin hyvä, että nämä reiät tukitaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

15.37 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Kun puhutaan oikeudenmukaisesta verotuksesta, niin silloin on oikein, että veropohjia tiivistetään niin, että porsaanreikiä tukitaan ja tehdään semmoinen ihan reilun pelin henki, että Suomessa tienatusta voitosta maksetaan Suomessa veroja ja että meidän konsernirakenteet ja muut toimivat niin, että ne eivät mahdollista sitä, että vältellään verotusta ja siirretään sitten voittoja matalaan verotukseen tai sitten maihin, joissa niitä ei välttämättä jouduta juurikaan maksamaan.

Mielestäni tämänkaltaisissa esityksissä, joita on hallitukselta tullut muitakin, pyritään juuri siihen, että suomalaiset saavat niitä veroeuroja, mitkä suomalaisille kuuluvat, ja mielestäni tässä ei pitäisi olla kauheasti vastustettavaa. Kun laajennetaan veropohjia, me sanomme, että me tarvitsemme lisää soutajia, eli ei voi olla niin, että tätä rankkaa talousvenettä soutavat aina vain pienituloiset ja keskituloiset palkansaajat tai eläkeläiset. Kyllä soutajia tarvitaan lisää, ja niitä löytyy niistä, ketkä nyt tällä hetkellä pystyvät hyödyntämään rakenteita siten, että näitä porsaanreikiä hyödyntäen vältellään verotusta tai siirretään voittoja matalasti verotettuihin maihin. Siksi tämäkin esitys, osana monia muita esityksiä, on tarpeellinen.

Tässähän on, puhemies, sellainen historia, että — kun tässä viitattiin juuri sähkönsiirtoyhtiöihin — yhteen aikaan kovasti kävimme julkista keskustelua, että kansalaiset eivät oikein pitäneet siitä, kun tuli ilmi, että veroja ollaan vältelty, ja sen seurauksena jo aiemmin tällä kaudella korkovähennysrajoituksia tiukennettiin, jotta nämä tilanteet eivät olisi enää mahdollisia. Mutta jo tuolloin tiedettiin, että ne rajoitukset eivät välttämättä ole ihan riittäviä, ja sen vuoksi eduskuntakin vastatessaan tähän hallituksen esitykseen otti kantaa, että on selvitettävä, tarvitaanko jatkotoimia, jotta tosiasiaa pystytään estämään tämän verovälttelyn, ja kiirehdimme, että selvitetään jatkotoimien tarvetta. Tässä nyt on kysymys yksinkertaisesti, puhemies, juuri siitä jatkotoimesta, millä voimme edelleen varmentaa, että suomalaiset saisivat niitä veroeuroja, mitkä suomalaisille kuuluvat.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

15.40 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Äsken puhuttiin windfall-verosta, ja kannatamme sitä. Olisi mielenkiintoista, jos hallitus toisi esityksen, niin että pääsisimme sitäkin käsittelemään, mutta hitaalta näyttää.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys tasevapautuksen kiristyksestä on todella tullut nyt, vaikka sitä käsiteltiin vastikään. Tällainen näin nopeaan tahtiin verojärjestelmän muuttaminen on kyllä sellaista poukkoilevuutta, että yritykset eivät voi luottaa hallituksen toimintalin-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

jaan, ja siksi pitäisi paljon tarkemmin harkita hallituksessa näitten esitysten tuomista kerralla ja sen vakuuttamista, että ei tehdä jatkuvasti muutoksia samoihin pykäliin.

Arvoisa puhemies! Laskin, että tästä hallituksen esityksestä on hankittu ja saatu 18 lausuntoa lausuntokierroksella ja niistä 17 tyrmää tämän esityksen eli pitää sitä tarpeettomana ja monella tavalla ongelmallisena. Osa katsoo, että kotimaisten konsernien tilanne kilpailussa heikkenee eli että tämä on ulkomaisten edun mukaista, ja on monia muita tekijöitä, joihin tässä on lausunnoissa kiinnitetty huomiota ja jotka panevat miettimään, onko tarpeen edetä tällä tavalla poukkoillen vai voitaisiinko veropolitiikassa todellakin siirtyä johdonmukaisuuteen, joka sitten varmistaisi myös tärkeät investoinnit Suomeen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni.

15.42 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Kyllähän tällä nimenomaan halutaan rajoittaa esimerkiksi monikansallisten yhtiöiden mahdollisuutta vältellä verotusta, ja siitä on kysymys. On selvää, että aina kun tämänkaltaista säännöstelyä tehdään, se tulee osaltaan hieman lisäämään hallinnollista työtä, ja kritiikkiä olemme tottuneet näistä saamaan. Mutta sitten kun vähän kurkistaa tätä kokonaistilannetta ja katsoo myös kritiikin taakse, niin tuskinpa hirveän moni haluaisi sanoa, että okei, minä vastustan tällaista periaatetta, että aggressiivista verosuunnittelua tai veron välttelyä, porsaanreikien tukkimista ei pidetä hyvänä asiana. Ja ainakin itse tiedän, kun tänä päivänä puhutaan paljon talouden sopeuttamistarpeista, että paljon parempi on etsiä tällaisia reiluja ratkaisuja, joilla voidaan puuttua veronkiertoon tai verovälttelyyn tai aggressiiviseen verosuunnitteluun, kuin nostaa sitten pieniä keskituloisten verotusta. Päinvastoin siellä tarvitaan ostovoimaa ja siellä tarvitaan helpotusta tilanteeseen. Kun ei sitä rahaa nyt ihan puussakaan kasva eikä kaikkia veroja voi valtion maksettavaksi määrätä, otettakoon sitten oikeudenmukaisesti niitä verotuloja.

Toivoisin, että edustaja Kankaanniemiäkään ei sinänsä vastustaisi tätä esitystä. Luulenpa niin, että sitten kun kansalaisilta vaikka siellä torilla kyselette, niin kyllähän näille periaatteille, mitä tällaisessa uudistuksessa on, annetaan valtaisa tukea. Myös ihmiset yleensä ymmärtävät, että kyse ei ole siitä, että laitetaan kansalaisen maksettavaksi lisää veroja, vaan siitä, että oikeudenmukaistetaan sitä verotusta niin, että myös esimerkiksi monikansalliset yhtiöt tuntisivat vastuunsa tätä päivää paremmin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.44 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Kyllä hieman hämmästelen tätä edustaja Kankaanniemen retoriikkaa siitä, että asiantuntijalausuntopalaute, mitä on saatu Finnwatchilta — joka on erittäin ansioitunut järjestö, joka tutkii näitä erilaisia veronkiertoasioita — olisi jollain tavalla vähemmän arvokasta. Jos tämä oli ainoa taho, joka lausunnonantajista oli tätä kannattanut, niin voi vain miettiä, mitä niillä muilla tahoilla oli tätä asiaa vastaan. Itseäni hämmästytti tämä kommentti kovasti. Tiedämme kuitenkin, että Finnwatchin lausunnossa kysymyksessä on nimenomaan tietopohja siitä, minkälaisia verovälttelijöitä meillä valitettavasti on ja miten näitä porsaanreikiä voitaisiin tukkia.

Tietenkin Verohallinnolta tai valtiovarainministeriöltäkin voidaan sitten kysyä, että jos tämä monimutkaistuminen on tässä nyt sitten yrityksille, monikansallisille yrityksille, se suuri ongelma, jonka takia tätä pidetään huonona, niin olisiko sitten parempi poistaa tällai-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

set tasevähennykset kokonaan. Mitäs siitä sitten näille yrityksille seuraisi? Tämä ehkä kommenttina tässä siihen, millä tavalla nähdään, että vastuulliset yritykset toimivat Suomessa.

Yhdyn edustaja Viitanen, kollegan, puheenvuoroon siitä, että silloin kun meillä on paljon menoja, meidän on syytä miettiä myös niitä tuloja ja sitä, mistä valtio niitä tuloja hankkii: hankitaanko niitä tällaisilta porsaanreikien tukkimisväyliltä vai hankitaanko niitä kiristämällä joidenkin sellaisten verotusta, joilla se olisi pois kulutuksesta ja pois tästä meidän normaalin arjen pyörittämisestä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

15.46 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Ymmärtääkseni tämän esityksen tuotto valtiolle olisi noin 18 miljoonaa euroa — ei mikään vähäinen summa, mutta ei kuitenkaan 85 miljardin budjetissa mikään ratkaisevakaan. Ja toisella puolella on kyllä se, että tämä lisää melkomoisen määrän byrokratiaa yrityksille ja hallinnolle kaiken kaikkiaan ja sitten välilliset vaikutukset saattavat häthätää viedäkin sen hyödyn kokonaan jopa miinukselle, niin kuin kerroin.

Mitä näihin asiantuntijoihin tulee, niin täällä kappaleessa 6 on lueteltu nämä, joita hallitus on kuullut esityksestä: EK, Energiateollisuus, Advisors, Finanssiala, Finnwatch, Fintraffic, Keskuskauppakamari, Pohjolan Voima, Senaatti-kiinteistöt, SAK, Veroasiantuntijat, Suomen Yrittäjät, Verohallinto, Veronmaksajain Keskusliitto, Väylävirasto, professorit Lindgren ja Nykänen ja apulaisprofessori Scherleitner. Eli jos yksi näistä lukuisista on katsonut, että tämä on hyvä esitys, niin ihmettelen vähän, että te nollaatte nämä 17 muuta, koska siinä on todellisia verotuksen asiantuntijoita, elinkeinoelämän asiantuntijoita ja niin edelleen.

Edustaja Viitanen, voimme tietysti mennä Tampereen Tammelantorille ja kysyä Tammelantin ihmisiltä — hienoja ihmisiä Tampereella — että mitä mieltä olette, keneltä verot pitäisi periä. Kyllä he varmasti sanovat, että ei minulta, vaan näiltä muilta. Tämä on se normaali kansan huutoäänestys, että ei minulta, vaan muilta. Jos tässä tilanteessa menetellään näin, että huutoäänestyksellä verotus päätetään, niin kyllä ajaudumme nopeasti muun muassa elinkeinoelämän ja yritysten kannalta vararikkoon koko kansantaloutena. Eli meillä on tietoon perustuva järjestelmä, jolla teemme lainsäädäntöä, ja nyt hallitus ei välttämättä ole siihen tietoon, jota se on lausunnoissa saanut, perustanut esitystään, vaan ehkä tähän populismiin jossakin määrin.

Mutta, arvoisa puhemies, en nyt tässä lähetekeskustelussa ota tähän esitykseen lopullista kantaa, vaan sen jälkeen, kun verojaosto on asian käsitellyt ja se palaa tänne, katsomme, minkälaisen tiedon varassa teemme taas tällaisen sinänsä pienehkön mutta mahdollisesti hyvinkin tärkeän verotuksen muutoksen, yritysverotuksen kiristyksen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

15.49 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Oli oikeastaan varmaan tärkein anti tuossa äskeisessä edustaja Kankaanniemen puheenvuorossa se, että hän ei nyt sentään vielä sanonut selkeästi vastustavansa vaan ottavansa kantaa sitten siinä vaiheessa, kun verojaostosta ja valtiovarainvaliokunnasta mietintö tulee. Nimittäin, puhemies, uskon, että aika moni nais-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

tä asiantuntijoista nimenomaan on saattanut kommentoida myönteisesti sitä osaa esityksestä, jossa sitten tälle infrapoikkeukselle tulee laajennus eli tietynlaisia julkisyhteisöjen edelleen tilaamien hankkeiden rajoituksia sitten lievennetään, ja se on tietenkin myönteistä. Kun nykypäivänä esimerkiksi suunnitellaan kaikenlaisia yhteishankkeita, niin tämä on myönteinen osio, ja uskon, että osa asiantuntijoista on keskittynyt näitä kommentoimaan. En ole jokaista vielä lukenut, mutta katson ne kyllä läpi, ja uskoisin, että siellä jokainen ei ole siis tyrmännyt tätä esitystä suinkaan, vaikka tästä nyt kovasti sellaisen käsityksen sai.

Mutta, puhemies, kyllä jos minun pitää valita, niin siinä olen myös edustaja Kankaanien kanssa samaa mieltä, että tamperelaiset ovat hyviä ihmisiä. Ja siitä olen sitten eri mieltä, että kyllä siellä kuitenkin ainakin minusta silloin, kun kirjoitettiin paljon julkisuudessa siitä, että Caruna tai muut sähkönsiirtoyhtiöt ovat sadoilla miljoonilla vältelleet verotusta, tuli kovasti tuomiota tätä kohtaan, eikä siellä kukaan ilmoittautunut, että minulta ei saa ottaa, että ottakaa näiltä, vaan kyllä minusta siinä ihmisillä olivat oikeudenmukaisuus ja kohtuus mielessä, kun sanottiin, että se ei ole oikein, että tavallaan toiset kikkailevat, välttelevät veroja täällä Suomessa. Mutta kyllähän Suomen järjestelmä toimii niin, että meidän veronmaksajamme tunnollisesti — oli sitten pieni-, keskituloinen palkansaaja, yrittäjä tai eläkkeensaaja — veronsa maksavat. Ja tietenkin ihmisten silmin toivoisi, että myös sille verotukselle saisi mahdollisimman paljon vastinetta.

Suomihan on siinä mielessä tunnettu, että meillä kuitenkin on tämä hyvinvointiyhteiskunnan rakenne, jossa sitten kuitenkin ne turvaverkot ovat olemassa. Ihmiset eivät ole ihan omillaan silloin, kun näitä hankalia tilanteita tulee. Nyt niitä toden totta on tullut. Me olemme kokeneet pandemian, nyt elämme tässä ikävässä sotatilanteessa, ja meillä on energiakriisi käsillä. Kyllä minä edelleen panostaisin siihen turvalliseen yhteiskuntaan ja turvalliseen arkeen, ja siksi juuri vero- ja verotusjärjestelmää tulee oikeudenmukaistaa, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Lohikoski.

15.52 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Kun katsoo näitä palautteita, mitä ovat antaneet nämä asiantuntijatahot, niin täällähän nimenomaan ei sinänsä ammuta alas tätä koko uudistusta, vaan täällä kritisoidaan sitä, että tässä tehdään tämä uusi kiristys alle vuoden kuluttua edellisen tasevapautuksen kiristysten voimaantulosta. Ja tämä tietysti voi olla tilanne, joka on jollekin tullut yllätyksenä. Mutta kaikki, jotka seurasivat keskustelua tämän edellisen kiristysten osalta, varmasti huomasivat, että silloin sen keskustelun yhteydessä todettiin, että saattoi olla riittämättömiä toimenpiteitä, ja haluttiin varmistaa, että tämä poraanreikä saadaan suljettua kokonaan.

Näissä lausunnoissa on katsottu asiaa alan näkökulmasta. Erityisen moni niistä elinkeinoelämän järjestötahoista, jotka ovat lausuneet tästä, on todennut, että tämä monimutkaistaa tilannetta. Mutta toisaalta sitten voidaan kysyä, mikä on se vaihtoehto, jos tällaisia poikkeuksia rajoitetaan. Tietysti se vaihtoehto tälle — jos ei rajoitettaisi — olisi se, että meillä jatkuisi ennallaan se tilanne, että toiset yritykset, ne, jotka täällä toimivat, maksavat kiltisti veronsa Suomeen, ja toiset hyödyntävät sitä, että ne ovat monikansallisia yrityksiä, ja siirtävät tuottoja sellaisiin maihin, joissa on kevyempi verotus. Onko se oikein sitten niitäkään elinkeinoelämän tahoja kohtaan, jotka täällä veronsa kiltisti hoitavat?

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 203/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan kansallisesta täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 205/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

10. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 2021

Kertomus K 8/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Esittelypuheenvuoro, edustaja Slunga-Poutsalo, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.54 Riikka Slunga-Poutsalo ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelysämme on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 2021 — kirja, josta on muodostunut melkoinen tietopaketti niin Kelan toiminnasta kuin taloudestakin.

Alkuun sanan Kelan valtuutettujen tehtävistä, toimintatavoista ja käsiteltyjen asioiden julkisuudesta. Valtuutettujen tärkeimpänä tehtävänä on valvoa Kelan hallintoa ja toimintaa siten, että Kelan palvelujen laatu ja saatavuus otetaan huomioon. Valtuutetut toki valvovat kaikkea Kelan toimintaa, mutta eivät kuitenkaan ohjaa etukäteen Kelan muita päätöksentekoelementtejä, kuten esimerkiksi Kelan hallitusta. Valtuutetut voivat vaikuttaa esimerkiksi pyytämällä selvityksiä, tekemällä ehdotuksia tai ottamalla kantaa muun muassa hallintoon liittyviin asioihin. Toimintaa siis valvotaan yleensä jälkikäteen, ja valvonta keskittyy laillisuuskysymyksiin.

Koronapandemia vaikutti kokouskäytäntöihin edelleen viime vuonna, ja kahta syksyn yleiskokousta lukuun ottamatta kaikki kokoukset pidettiin etänä. Vuonna 2021 valtuutetut kokoontuivat yleiskokouksiin yhdeksän kertaa ja työvaliokunta kokoontui kymmenen ker-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

taa. Valtuutettujen yleiskokousten asialistat ja pöytäkirjat ovat julkisia ja löytyvät Kelan kotisivuilta.

Vuoden alkupuoliskolla valtuutetut saivat joka toinen viikko tilannekuvan, johon oli koottu tietoja senhetkisestä tilanteesta, toimintakuluista ja tuotoista, henkilötyövuosista, keskeisistä riskeistä, henkilöstön ja palvelujen saatavuudesta sekä etuushakemustöiden tilanteesta.

Palvelupisteet saatiin pidettyä pääosin avoimena koronasta huolimatta, mutta asiakkaita ohjattiin silti käyttämään ensisijaisesti verkko- ja puhelinpalveluita.

Edellisvuoteen verrattuna tartuntatautipäivärahaa haettiin moninkertaisesti, mikä aiheutti etenkin terveysperusteisten hakemusten, kuten esimerkiksi sairauspäiväraha hakemusten, käsittelyyn haasteita ja ruuhkautumista, ja näiden etuuksien hakemusten läpimeinoajat pidentyivät huomattavasti vuoteen 2020 verrattuna.

Arvoisa puhemies! Tietyt asiakokonaisuudet ovat puhuttaneet valtuutettuja vuosia, ja niiden kehittymistä on seurattu tarkasti. Yksi näistä ovat Kela-korvatut taksimatkat, joiden toimivuutta valtuutetut ovat seuranneet vuodesta 2018 alkaen. Taksimatkoista on tullut myös poikkeuksellisen paljon palautetta niin autoilijoilta kuin asiakkailtakin.

Valtuutetut kuulivat kokouksissaan niin liikenne- ja viestintäministeriä kuin sosiaali- ja terveysministeriäkin, niin puhtaiden autojen direktiivin kansallisesta toimeenpanosta kuin kuljetuspalvelujen hankintajärjestelmän kilpailuttamisen riskeistä ja haasteistakin. Valtuutetut nostivat esiin huolensa muun muassa liian nopeasta siirtymäajasta koskien niin sanottua puhtaiden autojen direktiiviä. Kuljetusten kilpailutusten riskittömäksi vaihtoehdoksi on esitetty niin sanottua palveluntuottajien rekisteröitymismenettelyä, joka toisi pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta toiminnan kehittämiseen ja myös vastaisi niin Kela-autoja käyttävien asiakkaiden kuin taksiautoilijoidenkin esiin nostamiin kysymyksiin. Kumpikin ministeri tyrmäsi meidän esityksemme tässä vaiheessa. Meille ei luvattu, että taksimatkojen osalta siirryttäisiin rekisteröintimenettelyyn, mutta tätä vaihtoehtoa kuitenkin pidetään edelleen selvittämisen arvoisena.

Sen sijaan kuntoutuksen osalta rekisteröitymismenettelyä on kokeiltu onnistuneesti. Oma väylä -kuntoutuksen ja aikuisten sydänkoulutuskurssien osalta palveluntuottajien rekisteröityminen alkoi tammikuussa ja palveluiden toteutus huhtikuussa. Kokemukset ja palautteet ovat olleet hyvin myönteisiä. Oma väylä -kuntoutuksen osalta sekä palveluntuottajien että asiakkaiden suuri määrä yllätti, mistä valitettavasti seurasi se, että Kela on joutunut rajoittamaan asiakasmäärää pysyäkseen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen varatun määrärahan puitteissa. Rajoitukseton palveluntuottaminen edellyttäisi vähän yli kymmenen miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta, joka olisi kyllä tarpeen näille ihmisille, jotka Oma väylä -kuntoutusta käyttävät.

Arvoisa puhemies! Valtuutetut ovat vuodesta 2017 alkaen seuranneet säännöllisesti Kelan riskienhallintaa ja sitä, että sitä kehitetään valvontatilintarkastajien suositusten pohjalta, ja valtuutetuille on myös raportoitu säännöllisesti strategisten riskien ja niiden hallinnan tilanteesta. Kelan hallitus on hyväksynyt joulukuussa 2020 riskienhallinnan ja tietoturvariskien hallinnan kehittämissuunnitelmat.

Kelan ja uusien hyvinvointialueiden yhteistyö käynnistyi tämän vuoden alussa, ja sujuvan yhteistyön varmistamiseksi Kelassa käynnistettiin uudistuksiin liittyvä työ jo syyskuussa 2021. Iso kokonaisuus pitää sisällään muun muassa tietojärjestelmiin ja tiedonvaihtoon liittyviä asioita sekä asiakkaiden palvelupolkuihin ja prosesseihin vaikuttavia muutoksia. Kelan rooli hyvinvointialueiden yhteistyössä on hyvin moninainen, ja Kelalla on

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

paljon annettavaa hyvinvointialueille. Kaiken kaikkiaan sote-palveluiden siirto hyvinvointialueille vaatii laajoja muutoksia myös Kelan toiminnassa.

Toimintakertomuksesta löytyy myös tietoa valtuutettujen saamista selvityksistä julkisuudessa esillä olleisiin kysymyksiin, kuten esimerkiksi prepaid-puhelinliittymien toiminnasta Kelalle soitettaessa, ja valtuutetut ovat seuranneet tarkasti muun muassa vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluja, perustoimeentulotukea, kansainvälisiä asioita ja tietenkin etuuksien käsittelyaikoja.

Arvoisa puhemies! Vielä hieman lukuja. Kelan hoitaman sosiaaliturvan etuusmenot olivat vuonna 2021 yhteensä 16,1 miljardia euroa. Kasvua oli 1,5 prosenttia vuoteen 20 verrattuna. Toimintakulut olivat 592 miljoonaa euroa. Kelan henkilöstömäärä vuoden 21 lopussa oli 8 297 henkilöä, josta kasvua edelliseen vuoteen oli yli 200 henkilöä. Syynä henkilöstömäärän kasvuun oli koronapandemian kasvattama työmäärä. Asiakaspalveluun saapuneiden puheluiden määrä nousi edellisvuoden 3,2 miljoonasta 3,6 miljoonaan. Kysyntää lisäsivät toimeentulotuen, sairauspäivärahan ja kuntoutuksen ruuhkatilanteet. Henkilöasiakkaiden tunnistettujen verkkoasiointien määrä kasvoi edellisvuoden noin 62 miljoonasta 80 miljoonaan. Kaikista Kelaan vuonna 2021 saapuneista yli 15 miljoonasta hakemuksesta 76,7 prosenttia tehtiin verkossa. Nämä volyymit, mitä Kela käsittelee, ovat valtavan suuria, ja se mittakaava tulisi meidän kaikkien muistaa.

Arvoisa puhemies! Kaikki ei kuitenkaan ole vielä valmista. Esimerkiksi valtuutettujen pitkään ajama Kela-lainsäädäntömuutos on jäämässä parlamentaarisesta yksimielisyydestä huolimatta toteuttamatta.

Aivan loppuun vielä välitän valtuutettujen puheenjohtajana kiitokset Kelan henkilökunnalle jaksamisesta ja venymisestä hyvin haastavina aikoina. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Risikko.

16.02 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia Kelan valtuutettujen puheenjohtajalle ansiokkaasta esittelystä. Ja ihan teille: kun satutte nyt olemaan täällä paikalla ja tiedän, että olette hyvin tolkun ihminen ja tiedän, että olette ottanut näitä asioita siellä esille, niin kiinnittäisin huomiota siihen, kun tuossa äsken totesitte, että Kelalla olisi paljon annettavaa esimerkiksi näille hyvinvointialueille. Minä tässä vähän niin kuin nyt luettelen niitä asioita, mitä minun mielestäni pitäisi ottaa:

Kelallahan on paljon sellaista tietoa, mitä me kaikki emme edes tiedä, että siellä on, ja meillä on paljon sieltä niin sanotusti saamista siinä, mitä sieltä pystytään antamaan meille. Esimerkiksi tutkimusyksikössä on valtavasti vaikuttavuustietoa, ja niiden rekisterien kautta pystyttäisiin hyödyntämään vaikuttavuustietoa hyvinvointialueilla. Siinä on yksi sellainen yhteistyön elementti.

Mielestäni toinen yhteistyön elementti hyvinvointialueille ovat nämä Kela-matkojen kilpailutusasiat. Niistähän tulee aika paljon tietysti kritiikkiä siitä, miten me saataisiin ne kilpailutukset niin, että niissä otettaisiin vammaisten palvelujen laatu huomioon, ei pelkästään raha. Siinä varmasti on vielä tekemistä, mutta minä olen varma — minä tunnen sieltä Kelalta niin paljon sellaisia asiantuntijoita, jotka kyllä paljon miettivät sitä nimenomaan asiakaslähtöisesti — että meidän pitäisi lähteä siitä, että se laatukin painaa siinä, ja kyllä Kela sen tietää.

No sitten toinen on tämä valtakunnallinen palveluseteli. Kelalla olisi paljon annettavaa tällaiseen palvelusetelijärjestelmään, joka olisi yhtenäinen hyvinvointialueilla, ja tätä mi-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

nun mielestäni pitäisi laittaa nyt tulille siellä, ja jos ei ministeriö saa sitä aikaiseksi, niin valtuutetuthan voisivat pistää tulille tällaisen valtakunnallisen systeemin. Miksi joka ikinen hyvinvointialue pohtii tätä palvelusetelikysymystä, kun ne voisivat laittaa tällaisen valtakunnallisen systeemin myöskin tähän?

Sitten on tämä tulkkaukspalvelu, jonka nostitte myöskin puheenvuorossanne. Mielestäni tämä on tärkeä asia, koska meillä on esimerkiksi paljon kuulovammaisista, joiden pitäisi päästä hätäkeskukseen, ja eiväthän he voi soittaa sinne. Sitten tietysti on tekstiviestipalvelu, mutta ensin pitää saada sinne yhteys, kun sieltä joku kysyy, mikä on hätänä. Ja siitä syystä tämä tulkkaukspalvelu kannattaa kyllä systematisoida. Minä silloin aikoinansa laitoin sen sisäministerinä pystyyn, ja sitä kannattaa kehittää.

No sitten tämä lääkekorvausjärjestelmä. Kelassa on asiantuntemus siitä, miten lääkekorvausjärjestelmää pitää kehittää. Ja sitten tietysti nostan esille nämä Kela-korvaukset, joista me ansiokkaasti me taistelimme puheenjohtajan kanssa samassa työryhmässä, että Kela-korvauksia ei pitäisi missään nimessä alentaa. Kelalla on siitäkin paljon tutkittua tietoa. Tässä vaiheessa olisi pitänyt pitää Kela-korvaukset korkealla, jotta me oltaisiin pystytty tätä hoitovelkaa maksamaan nopeasti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Kankaanniemi.

16.05 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Lämpimät kiitokset Kelan valtuutettujen puheenjohtajalle, edustaja Slunga-Poutsalolle hienosti hoidetusta tehtävästä ja hyvästä esittelystä.

Kela on todella valtava laitos. Yli 15 miljoonaa hakemusta vuodessa kertoo siitä, että töitä siellä joudutaan paiskimaan, ja meidän on hyvä siitä antaa myös täältä salin puolelta kiitokset Kelan henkilöstölle. Kelaa helposti arvostellaan, mutta Kelahan ei näitä lakeja säädä vaan panee niitä täytäntöön, ja usein kun täytäntöönpanossa on ongelmia, niin katseen pitäisi kohdistua ennen kaikkea hallitukseen ja sitten eduskuntaan. Kautta aikain oikeastaan on ollut yksi ongelma se, että isoja uudistuksia — ja vähän pienempiäkin — jotka koskettavat Kelaa, on tehty sillä aikataululla, että toteutus on ollut liian lyhyellä ajalla, ja sitten on tullut monenlaisia ongelmia.

Voin todeta, että esimerkiksi taksiasiasta tuli muutama vuosi sitten valtavasti palautetta, mutta enää ei tule lähellekään niin paljon. Toivon mukaan se on sitten korjaantunut niin, että se jo alkaisi toimia. Se oli monelta osin tietysti epäonnistunut koko taksiuudistus.

Arvoisa puhemies! Edustaja Risikko nosti niitä asioita esille, joita itsekkin mietin tässä kuunnellessani. Itsekin olin mukana esimerkiksi tässä Kelan hallinnon uudistamistyöryhmässä ja sitten toisaalta etuustyöryhmässä, ja niitä esityksiä, mitä siellä teimme, ei ole toteutettu. Hallitus on tyrmännyt hallintopuolen kokonaan, ja sitten etuuspuolellakaan ei ole menty oikein eteenpäin.

Koko sosiaaliturvan uudistaminen tietysti on se iso ja tärkeä kysymys, joka on edessä varmasti meillä, mutta löytyykö sellaista hallitusta ja kokoonpanoa, joka sen pystyy tekemään, sen aika näyttää.

Erityisen polttava tietysti tällä hetkellä on hyvinvointialueuudistus ja siihen liittyvät kysymykset ja se yhteistyö ja se mahdollisuus, minkä Kela todellakin tarjoaa — Kelan valtaosan osaamisen, tutkimustoiminnan ja kaiken sen resurssin, mikä sillä on, hyväksi ja hyödyksi käyttö tässä uudistuksessa on äärimmäisen tärkeää. Valitettavasti on paljon tapahtunut sellaista, mitä ei enää pysty palauttamaan, tietojärjestelmissä ja muissa, mutta varmasti

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

on paljon myös niitä toimenpiteitä, joita voidaan vielä tehdä Kelan ja hyvinvointialueiden yhteistyössä, säästään ja tehostaan palveluita.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Slunga-Poutsalo.

16.09 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Risikolle erittäin hyvistä huomioista. Täytyy todeta sen verran, että edellisessä Kelan valtuutettujen kokouksessa me kävimme läpi Kelan ja Kanta-palvelujen tietojen hyödyntämistä muun muassa tulevien hyvinvointialueiden osalta.

On osoittautunut, että tässä on mielenkiintoisia haasteita. Meillä on tiettyjä lainsäädännöllisiä ongelmia, jotka tulisi korjata, mutta haasteena on myöskin ymmärrys siitä, onko Kanta-palvelu arkisto vai palvelu. On olemassa ministeriötasolla ymmärrys siitä, että se on arkisto, ja toisaalta Kelan puolella on ajateltu, että se on palvelu, ja kuinka sitten palvelua tai arkistoa käytetään, siinä on tietynlaisia haasteita. Ja myöskin Findatan rooli siellä kokonaisuudessa väliportinvartijana herättää tietynlaisia haasteita muun muassa hitaudesta, byrokraattisuudesta ja hinnasta. Myöskin on huomioitava se, että Kanta-palvelujen osalta rahoitus on haasteellinen: rahoitus on aina voimassa vuodeksi pariksi kerrallaan, ja Kanta-palvelujen kehittäminen ja sitä kautta tiedon luovuttaminen tuleville hyvinvointialueille on aina vähän liipaisimella. Mutta tämä on vahvasti meillä seurannassa, ja ollaankin tuossa todettu, että käydään näitä lainsäädännössä olevia haasteita listana läpi, jotta me saadaan niitä esitettyä seuraavaan hallitusohjelmaan ja saataisiin niitä korjattua.

Toinen asia on sitten tämä rekisteröintimenettelyn mahdollistaminen näissä taksikilpailutuksissa: se olisi sellainen oleellinen eteenpäin vietävä asia, joka ei näytä myöskään tällä hallituskaudella toteutuvan, mutta toivotaan, että seuraavalla etenisi.

Ja sitten vielä kolmantena asiana: ehkä voisi olla paikallansa tällainen Kanta-palvelujen, hyvinvointialueiden ja Kelan yhteinen ekosysteemi, joka yhdessä puntaroisi muun muassa tällaisia yhteisiä palveluseleitä ja muitakin palveluja, joita yhdessä voitaisiin tehdä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Risikko.

16.11 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Joo, kiitos, minä vielä jatkan tuosta, kun tuo kolme minuuttia on niin lyhyt. Sanon vielä tästä, että jäi kiittämättä Kelan henkilöstöä. Kyllä täytyy sanoa, että on todella ansiokasta ja osaavaa henkilöstöä ja pitkäjänteistä nimenomaan.

Ja siitä, mitä edustaja Kankaanniemi tuossa totesi: lainsäädännön tekee ministeriö, Kela ei niitä keksi. Siitä syystä, kun sitä kritiikkiä tulee, pitää kohdistaa se nimenomaan sinne ministeriön puolelle.

Siitä, mitä sitten vielä Slunga-Poutsalo tässä totesi valtuutettujen puheenjohtajana: kannustan siihen, että nyt viime metreillä, ennen kuin tämä hallituskausi loppuu, on juuri se paikka tehdä niitä esityksiä seuraavalle hallitukselle, ja minun mielestäni teidän kannattaa nyt jo tehdä kaksi asiaa:

Toinen on erityisesti tämä, miten hyvinvointialueet ja Kela voisivat vielä paremmin hyödyttää toisiaan. Meidän hyvinvointialueiltaan loppuvat rahat. No, ei Kelallakaan rahaa liikaa ole, mutta sitä kaikkea, mitä siellä tehdään, ei kannata keksiä uudelleen hyvinvointialueilla, ja me voitaisiin synergiaa saavuttaa näiden hyvinvointialueiden välillä, kun

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

käytettäisiin Kelaä siinä hyväksi eräänlaisena operaattorina. Palvelusetelit ovat yksi niistä, ja sitten nämä tulkkauspalvelut ovat toinen.

Sitten kiinnittäisin huomiota siihen Kelan tutkimusyksikköön. Se on aivan huippua. Siellä tulee sitä vaikuttavuustutkimusta, ja Kelan rekistereitä voidaan käyttää erilaisiin vaikuttavuusselvityksiin. Nyt me tiedämme, että RRF-rahoilla, näillä elvytysrahoilla, joita nyt ollaan hakemassa, ollaan sitä vaikuttavuustutkimusta lisäämässä — toivottavasti saadaan sellainen osaamiskeskittymä Suomeen — ja siinä pitää olla ehdottomasti Kelan mukana. Ja teille vain sellainen vinkki, että kannattaa olla siinä heti hyvissä ajoin asialla, että Kela varmasti on mukana siinä, mitä nyt ylös nostetaan, tällaista vaikuttavuuden osaamiskeskittymää.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on tällainen vaikuttavuuden ohjausyksikkö, jossa lähtökohta on nimenomaan tämä vaikuttavuusperusteinen ohjaus, ja toivon tietysti, että Kela on siinä mukana. Ennustankin ja arvelenkin, että näin on, mutta Kela-valtuutetuthan voisivat kuulla hieman vaikuttavuusperusteisen ohjausyksikön johtajaa Kari Hakaria, joka on taitava henkilö, siitä, miten Kela voisi olla yhteistyössä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 21/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.

12. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2022 aluevaaleissa

Kertomus K 23/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.

13. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2021

Kertomus K 17/2022 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2022 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/2022 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskusteluun, edustaja Junnila.

Keskustelu

16.15 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Käyn tiiviisti läpi keskeiset kohdat Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta ja erityisesti Suomen valtuuskunnan näkökulmasta. Pohdin myös järjestön nykytilaa, joka on muuttunut turvallisuustilanteen myötä. Lisäksi on syytä mainita, että valtuuskunnan sihteeri Gunilla Carlander on jäämässä eläkkeelle marraskuuhun mennessä ja tämän vuoden pääistunto Birminghamissa jäi siten hänen viimeiseksi tehtäväkseen. Kuten tiedätte, myös valtuuskunnan varajäsen ja viime vuoden heinäkuuhun saakka Etyjin kunniapuheenjohtajana toiminut Ilkka Kanerva on valitettavasti poistunut keskuudestamme. Huomattava määrä historiaa ja hiljaista tietoa on siis hävinnyt. Esimerkiksi Carlander on toiminut tehtävässään Etyjin perustamisvuodesta eli vuodesta 1975 lähtien, jolloin myös Kanerva tuli ensimmäisen kerran valituksi eduskuntaan.

Viime vuonna koronapandemia häiritsevi tavalla parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaa. Suuri osa istunnoista ja muista kokouksista jouduttiin järjestämään virtuaalisesti tai hybridimuodossa. Varsinainen yleiskokouskin järjestettiin hybridimuodossa siten, että valtuuskuntia edustivat paikan päällä Wienissä käytännössä vain niiden johtohenkilöt. Istuntoa pohjustaneet kolme komiteakokousta järjestettiin ennakkoon etäyhteyksin. Tällä järjestelyllä ei ollut mahdollista hyväksyä päätösasiakirjaa. Siten istuntoon tuotiin kolme lisäaihetta, jotka perustuivat jäsenaloitteisiin. Näistä eniten keskustelua herätti vähemmän yllättäen Venäjän toiminta Ukrainassa ja sen lähialueilla. Huomionarvoista oli Armenian ja Azerbaidžanin Vuoristo-Karabahia koskevien aiheiden sivuuttaminen, jota voidaan pitää poikkeuksellisenä varsinkin, kun huomioidaan syyskuun 2020 tapahtumat, joissa Azerbaidžan hyökkäsi itsenäiseksi julistautuneeseen mutta tunnustamattomaan, etnisesti armenialaiseen Artsakhin tasavaltaan ja armenialaisten ensimmäisessä Vuoristo-Karabahin sodassa valloittamille alueille.

Tuon hieman esiin päätöskokouksen vaihteita, koska sekin oli poikkeuksellinen. Sääntöjen mukaan lisäaihe-ehdotukset toimitetaan pysyväälle komitealle, joka istuntoa edeltävänä päivänä päättää niiden jatkokäsittelystä. Sääntökomiteaa johti lordi Peter Bowness, joka totesi, ettei mikään ehdotetuista lisäaiheista täyttänyt ehtoja. Norja, Valko-Venäjä ja Venäjä tukivat häntä, mutta äänestyksissä Norja lipeksi rintamasta ja Tadžikistan siihen sitten liittyi. Sääntökomiteassa ei siis päästy yksimielisyyteen eikä myöskään pysyvässä komiteassa, koska siellä edellytetään konsensusta. Koko järjestely siis siirtyi itse pääkokoukseen. Lisäaihe-ehdotusten laatijat toimittivat puheenjohtajistolle kirjalliset esitykset, jotta lisäaiheet otettaisiin täysistunnossa uudelleen käsittelyyn. Näin tapahtui, ja äänestys kolmen lisäaihe-ehdotuksen hyväksymisestä siirtyi seuraavan päivän täysistuntoon. Sitä ennen Venäjän valtuuskunta ehdotti, että esityslistalta poistettaisiin koko kohta, käytännössä siis koko agenda. Äänestämisen kolmesta lisäaiheesta etäyhteyksien välityksellä vei kokousaikaa niin paljon, että muita keskusteluja jouduttiin tiivistämään ja yleiskeskustelusta jouduttiin luopumaan kokonaan. Venäjän valtuuskunta vastusti ankarasti jatkokäsittelyä, jota he pitivät sääntöjen vastaisena. Lopulta koko valtuuskunta poistui kokouksesta. Duuman varapuheenjohtaja Tolstoi lähti salista ovet paukkuen — hyvä, etteivät menneet raamit mukana. Valko-Venäjänkin protestoi menettelyä. Yleiskokous vaati, että Venäjän pitää toimia Wienin loppuasiakirjan periaatteiden mukaisesti ja lopettaa Krimin laiton miehitys ja Kertšinsalmen liikennerajoitukset. Yleiskokous tuki myös Etyjin eri mekanismien käytönnottoa tilanteen rauhoittamiseksi ja kehotti Ukrainan erityistä valvontamissiota eli

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

SMM:ää seuraamaan miehitetyn alueen tilannetta ja raporttoimaan siitä. Tätä työtä häirittiin alkuvuodesta 22 merkittävästi, muun muassa droneja pudotettiin ampumalla ja järjestön henkilöitä pidätettiin helmi—maaliskuussa.

Arvoisa puhemies! Poliittisen komitean raportissa, kuten myös useissa muissa puheen- vuoroissa, todettiin, että multilateralismin periaatteiden rikkomukset Etyj-alueella ovat lisääntyneet. Sen myötä sekä kansallisten että kansainvälisten demokraattisten instituutioiden, kuten Etyjin, uskottavuus on heikentynyt. Raportin mukaan Etyj-maiden on tilanteen korjaamiseksi sitouduttava viipymättä uudelleen Etyj-velvoitteisiin.

Joka tapauksessa kokouksessa valittiin myös uusi presidentti ja kuusi uutta varapuheenjohtajaa. Yksi valituista varapuheenjohtajista oli valtuuskunnan jäsen Pia Kauma. Presidentiksi valittiin Margareta Cederfelt, joka voitti norjalaisen Kari Henriksenin äänin 128—126. Kokousta väritti myös se, että lordi Peter Bownessilla oli ongelmia oman puolueensa kanssa, ja hän menetti mandaattinsa sitten myös parlamentaarisessa yleiskokouksessa, ja sitä ennen entinen presidentti George Tsereteli oli pudonnut Georgian vaaleissa.

Arvoisa puhemies! Yksi tärkeä osa parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaa on vaalitarkkailu, ja sitä ei ollut mahdollista järjestää etänä. Toisin kuin monissa muissa kansainvälisissä järjestöissä, Etyj pystyi toimimaan tässä tehtävässä pandemian aikana. Venäjän duumanvaaleja emme kuitenkaan tarkkailleet, sillä Venäjän tarkkailulle asettamat rajoitukset eivät olisi mahdollistaneet asianmukaista tarkkailua Venäjällä. Duuma vetosi koronapandemiaan, mutta me tiedämme, että kysymys oli tarkkailun integriteetin ja luottamuksen vähentämisestä. Muissa valtioissa pandemiaan liittyvät turvallisuustoimet oli otettava huomioon niin äänestysjärjestelyissä kuin myös tarkkailijoiden tehtävissä. Myönteistä oli se, että useita vaaleja pystyttiin järjestämään pääosin terveysturvallisesti. Koronatilanteen arvioitiin kuitenkin vähentäneen jonkin verran äänestysvilkkautta, ja myös vaalikampanjointi oli paikoin vähäisempää koronarajoitusten vuoksi. Tarkkailuihin osallistuttiin Albaniassa, Armeniassa, Kazakstanissa, Kirgisiassa kahteen kertaan, Uzbekistanissa ja Moldovassa. Hyvä esimerkki vaalijärjestelmän ja uskottavuuden parantamisesta on Kirgisia, joka on toteuttanut ODIHRin eli Etyjin demokraattisten instituutioiden ihmisoikeuksien toimiston suositukset ja lainsäädännön uudistamisen hyvin pitkälti sellaisenaan. Itse prosessi on siis nyt merkillisen hyvä, mutta tietenkin demokratian toteuttamisen ongelmat liittyvät sitten pääosin muihin kohtiin.

Arvoisa puhemies! Muusta toiminnasta mainittakoon, että valtuuskunta on ollut hyvin proaktiivinen virallisten kokousten ulkopuolella. Olemme olleet jatkuvassa yhteydessä sihteeristöön, bureau'hon, ja lähettäneet erilaisia tietopyyntöjä. Valtuuskunta tai valtuuskunnan puheenjohtaja tai erityisedustaja on tavannut Etyjin konfliktinestokeskuksen johtaja Tuula Yrjölän, Etyjin mediavaltuutettu Teresa Ribeiron, Etyj-lähettiläämme, uuden ja vanhan, sekä eri alueiden suurlähettiläitä, kuten Keski-Aasian sotilasasiamiehemme Etyjissä, Etyjin pääsihteeri Helga Schmidin sekä erilaisia muiden valtioiden suurlähettiläitä, kuten Puolan Piotr Rychlikin ja Armenian Alexander Arzumanyanin. Lisäksi olemme olleet yhteydessä ulkoministeriön virkamiehiin erityisesti ja järjestäneet ystävyysryhmien kautta muitakin tapaamisia. Meillä onkin erittäin hyvät yhteydet NB8-ryhmään, joka siis koostuu pohjoismaisista valtioista ja Baltian valtioista.

Arvoisa puheenjohtaja! [Puhemies: Mikä?] Lopuksi vielä järjestön nykytilasta. Viimeisten vuosien aikana, ja tänä vuonna etenkin, on puhuttu tarpeesta vahvistaa Etyjin relevanssia turvallisuutta ja vuoropuhelua edistävänä järjestönä. Tähän tarkoitukseen lanseerattiin alkuvuonna 21 puheenjohtajiston alaisuuteen Call for Action — Helsinki +50 -prosessi.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Tähän vetäjäksi palkattiin sihteeristöön Etyjin entinen pääsihteeri, suurlähettiläs Zannier. Sen tavoitteena on edistää pohdintaa Etyjin uudistamisesta sekä löytää vastauksia uusiin turvallisuushaasteisiin. Suomen valtuuskunta on alusta asti pitänyt aloitetta tervetulleena ja mahdollisuutena pohtia yleiskokouksen panosta Etyjin kehittämiseen. Se on myös peräänkuuluttanut proaktiivista aloitteellisuutta ja konkreettisia toimia Etyjin vaikuttavuuden lisäämiseksi. Näin valtuuskunnan tavoitteena on ollut tukea myös Suomen vuoden 25 puheenjohtajuutta. Projekti lähti hyvin käyntiin, mutta se on kärsinyt johtajuuden puutteesta, ja Suomi on peräänkuuluttanut projektin selkeyttämistä, ja siksi järjestimme pari viikkoa sitten täällä eduskunnassa asiasta myös seminaarin.

Arvoisa puhemies! Etyjin päätöksenteon konsensusperiaatteeseen päädyttiin aikoinaan, jotta kaikkien ääni tulee järjestössä kuuluviin, mutta valitettavasti sitä on viime vuosina käytetty väärin järjestön toiminnan jarruttamiseksi. Vuoden 24 puheenjohtajamaa on valitsematta Venäjän jarrutettua prosessia. Myös Etyjin budjetti on vielä hyväksymättä Venäjän jarruteluista johtuen, ja SMM Ukrainassa lakkautettiin samasta syystä, sillä jatkomandaatista ei päästy sopuun. Sama toiminta on ollut nähtävissä myös muuhun päätöksentekoon liittyen. Keskusteluja on käyty Venäjän asemasta järjestössä, mutta Etyjiin ei liitytä eikä siitä erota samalla tavalla kuin Euroopan neuvostosta, eli käytännössä Venäjää ei voi erottaa eikä tällaisia keskusteluja ole myöskään käyty. On kuitenkin puhuttu mahdollisuudesta muuttaa päätöksentekoa konsensus miinus yksi -rakenteeksi. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kauma.

16.25 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Junnilan tavoin minäkin haluan kiittää kansainvälistä neuvosta Gunilla Carlanderia hänen pitkäaikaisesta työstään Etyjin valtuuskunnan hyväksi sekä postuumisti entistä edustajaa Ilkka Kanervaa, joka toimi pitkään Etyjissä ja oli myöskin puheenjohtajana yleiskokouksessa. Hän myös kutsui minut henkilökohtaisesti mukaan tähän Etyjin toimintaan, ja olen siitä hänelle todella kiitollinen.

Aivan kuten edustaja Junnila totesi, viime vuoden toiminnot pitkälti pandemian takia tapahtuivat meillä etänä, mutta siitä huolimatta Etyjin toimintoja ja keskusteluja pyrittiin käymään kuitenkin sen periaatteiden eli kolmen korin mukaisesti, eli turvallisuuksiin, humanitääristen asioiden sekä talous- ja ympäristöasioiden puitteissa.

Keskeinen osa Etyjin toimintaa viime vuonna olivat myöskin vaalitarkkailuoperaatiot seitsemässä maassa, ja itse osallistuin niistä Kazakstanissa, Kirgisiassa, Moldovassa ja Uzbekistanissa tapahtuvaan vaalitarkkailuun.

Itse omalta osaltani voin todeta, että olen ollut aktiivinen myöskin terrorismin vastaisessa komiteassa, jossa jo viime vuonna käsiteltiin esimerkiksi vierastaistelijoiden paluuta al-Holista sekä parhaita käytäntöjä ja sitä, millä tavalla esimerkiksi Kazakstanissa näiden vierastaistelijoiden perheitä on kotiutettu, koska Kazakstanhan on maa, jossa eniten on ollut vierastaistelijoitte perheitä palaamassa.

Sen lisäksi omalta osaltani totean, että olin viime vuoden kesään saakka Etyjin yleiskokouksen erityisedustaja liittyen kansalaisjärjestöyhteistyöhön, ja viime vuoden kesällä tulini valituksi myöskin varapuheenjohtajaksi sekä samalla myöskin Keski-Aasian erityisedustajaksi. Keski-Aasiahan käsittää siis Kazakstanin, Kirgistanin, Uzbekistanin, Tadžikistanin ja lisäksi Mongolian, joka liittyy keskeisesti näihin viiteen maahan tuolla alueella, ja on oikeastaan ollut aika kiinnostavaa seurata, millä tavalla nämä Keski-Aasian maat suhtautuvat Venäjän aggressioon Ukrainassa. Nythän ne yrittävät hakea ikään kuin uutta suun-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

taa sille, millä tavalla ne toimivat nyt kun ne eivät kaikilta osin voi hyväksyä Venäjän toimintaa.

Arvoisa puhemies! Vielä sen totean, että olemme olleet aktiivisia Suomen valtuuskuntana ja kutsuimme Etyjin yleiskokouksen bureauun eli johtoryhmän syyskuun lopulla tänne keskustelemaan Etyjin tulevaisuudesta, jotta löytäisimme nyt pahasti kadoksissa olleen Helsingin hengen uudestaan, sillä Suomihan tulee olemaan Etyjin puheenjohtajamaa vuonna 2025, aivan niin kuin presidentti Niinistö on esittänyt.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 17/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain ja viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 120/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 7/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 120/2022 vp sisältyvien 1.-8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille ja Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 157/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.30 Paula Risikko kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulin esittelemään valiokunnan mietinnön. Kysymyksessähän on tosiaan valiokunnan mietintö numero 9/22, ja se koskee hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille ja Kansallisgalleriasta annetun lain 29 §:n muuttamisesta.

Sivistysvaliokunta hallituksen esitykseen ja asiantuntijakuulemisessa saatuun selvitykseen yhtyen pitää erittäin kannatettavana ehdotusta siirtää valtion taidelaitosten — Kansallisgallerian, Suomen kansallisoopperan ja -baletin sekä Suomen Kansallisteatterin — toiminnan rahoitus harkinnanvaraisen valtionavustusrahoituksen piiristä lakisääteiseen val-

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

tionrahoitukseen. Ehdotettu uudistus vahvistaa suomalaisen kulttuurielämän merkittävimpien vakiintuneiden instituutioiden asemaa. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomana.

Uudistuksella parannetaan taidelaitosten rahoituksen ennakoivuutta ja vakautta. Kansallisten taidelaitosten valtionrahoitus perustuu nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriön valtiontalousarvion rajoissa tehtyyn harkintaan. Siten rahoitukselta puuttuu säädosperustainen vakaus ja ennakoitavuus. Ongelmana on ollut myös se, että kansallisten taidelaitosten avustusmäärärahojen tasoon ei ole tehty indeksitarkastusta, minkä vuoksi rahoitus on jäänyt jälkeen kustannustason kehityksestä. Edellä mainitut tekijät ovat paitsi hankaloittaneet taidelaitosten toiminnan pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa myös asettaneet kansalliset taidelaitokset heikompaan taloudelliseen asemaan kuin muut kulttuurilaitokset, jotka ovat lakisääteisen valtionosuusrahoituksen piirissä ja joiden rahoituksessa otetaan huomioon kustannustason nousu.

Näiden ongelmien ratkaiseminen hallituksen esityksen mukaisesti siten, että kansallisten taidelaitosten valtionrahoitus siirretään lakisääteisen rahoituksen piiriin ja avustuksiin tehdään indeksitarkistukset kustannustason kehityksen mukaisesti, on erittäin tarpeellista. Valiokunta pitää rahoituksen indeksisidonnaisuutta perusteltuna myös siksi, että se osaltaan mahdollistaa toiminnan ylläpitämisen yleisestä hintatason noususta huolimatta ilman, että joudutaan säästämään tuotannon kuluista, tinkimään taiteen laadusta tai korottamaan pääsylippujen hintoja. Ehdotetun rahoitusuudistuksen etuna on myös se, että se vähentää menettelyyn liittyvää hallinnollista taakkaa, kun nykyinen rahoituksen haku- ja selvittämismenettely poistuu. Tähän käytetyt voimavarat voidaan suunnata esimerkiksi taidelaitosten toiminnan kehittämiseen.

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty huolena, että ehdotetun indeksitarkistusmenettelyn myönteisiä vaikutuksia heikentää se, että indeksitarkistukset tehdään vasta vuodesta 24 alkaen, vaikka tällä hetkellä vallitseva korkea inflaatiotaso tulee nostamaan toimintakuluja vuoden 2023 aikana. Valiokunta korostaa, että taidelaitosten riittävä rahoitus tulee turvata mahdollisuuksien mukaan, jotta ne pystyvät toteuttamaan lakisääteiset tehtävänsä parhaalla mahdollisella tavalla ja huolehtimaan siitä, että kansalaisilla on mahdollisuus päästä nauttimaan korkeatasoisesta taiteesta.

No sitten valiokunta hallituksen esitykseen yhtyen pitää tärkeänä, että kansallisten taidelaitosten valtionrahoituksen perusteena olevista tehtävistä säädetään jatkossa laissa. Tehtävien lakisääteisyys selkeyttää kyseisten taidelaitosten asemaa myös niiden toiminnan osalta. Lakisääteiset tehtävät koskevat esimerkiksi toiminnan ylläpitämistä, harjoittamista ja kehittämistä.

Esityksen mukaan valtionrahoituksen perusteena olevien tehtävien toteuttamista ohjataan ja seurataan lakisääteisellä tavoiteohjausmenettelyllä, jolla kytketään yhteen toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja kunkin laitoksen oman toiminnan tavoitteet. Taidelaitoksen kanssa sovitaan määrävuosiksi toiminnalle asetettavista taide- ja kulttuuripolitiikan kannalta keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Rahoituksen määrä sidotaan tavoiteohjauksella määriteltäviin tavoitteisiin ja kustannuksiin. Tavoitteista ja rahoituksen tasosta sovitaan alustavasti neljäksi vuodeksi kerrallaan, vaikka varsinainen rahoituspäätös tehdään vuosittain eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion. Valiokunta pitää ehdotettua tavoiteohjausmenettelyä tarpeellisenä ja korostaa, että menettely tulee toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

sekä taidelaitosten välisessä hyvässä vuorovaikutuksessa huolehtien ja taiteen vapautta kunnioittaen. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 157/2022 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Alankomaiden kuningaskunnan kanssa Alankomaiden Antillien osalta automaattisesta tietojenvaihdosta säästöjen tuottamista korkotuloista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 124/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 19/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 124/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi ja veron kiertämisen ja välttämisen estämiseksi Albanian tasavallan ministerineuvoston kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 125/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 20/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 125/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2022 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 28/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 107/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 8/2022 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Asian käsittely keskeytettiin 7.10.2022 pidetyssä täysistunnossa. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Mennään keskusteluun. — Edustaja Kaunisto, edustaja Kaunisto on poissa. Edustaja Niemi, edustaja Niemi on poissa. — Edustaja Risikko.

Keskustelu

16.37 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Viime perjantaina, kun tämä oli ensimmäisessä käsittelyssä, ei ollut aikaa tätä esitellä, kun oli se puolen tunnin istunto, niin että ajattelin esitellä sen sitten lyhyesti täällä. — Ymmärrän kuitenkin aikarajoitukset.

Kysymys on hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta. Toisiaan valiokunnan yleisperustelut:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi valtakunnallisen nuorisotalon järjestön, valtakunnallisen nuorisotalon osaamiskeskuksen ja nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä sekä valtionavustusten määrätymisen perusteita koskevia säännöksiä. Esityksen tarkoituksena on lisäksi parantaa valtionavustuksiin liittyvien menettelyjen sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Esityksessä ehdotetaan myös lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä sen toteuttamiseen tarkoitettujen valtionavustusten myöntämisestä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä kyseistä harrastustoimintaa. Esityksessä on säädösehdotukset myös edellytyksistä, jotka otetaan huomioon harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muutamien huomioiden ja ihan pienin muutosesityksin.

Mutta mihin me kiinnitimme sitten tässä mietinnössä huomiota? Jos joku haluaa tätä sitten tarkemmin lukea, se löytyy tuolta eduskunnan sivuilta. Me otimme kantaa näihin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotalon järjestöille. Me otimme kantaa myös valtionavustusten myöntämiseen osaamiskeskuksille ja myöskin valtionapukelpoisuuden edellytyksiin.

Ehkä erityisen paljon keskustelua aikaansai tämä harrastamisen Suomen malli. Hallituksen esityksessä ehdotetaan harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan vakiinnuttamista pysyväksi toimintamalliksi kunnissa. Harrastamisen Suomen mallin kokeilu on aloitettu vuonna 2020, ja varsinainen ensimmäinen toimintakausi oli 1.8.21—30.6.22. Lukuvuodelle 22—23 valtionavustusta on hakenut 87 prosenttia Manner-Suomen kunnista. Tämä osoittaa osaltaan sen, että toimintamalli on koettu tarpeelliseksi.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

Mielekkäiden harrastusmahdollisuuksien saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen jokaiselle lapselle ja nuorelle on tärkeä osa hyvinvointia tukevia ja edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja varhaisen tuen toimia. Valiokunta on useaan otteeseen painottanut lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen erittäin tärkeää merkitystä, ja meillä on mietintöjä ja lausuntoja tästä asiasta.

Harrastamisen Suomen mallia koskeva sääntely ehdotetaan sisällytettäväksi nuorisolakiin, jossa nuoriksi kutsutaan alle 29-vuotiaita henkilöitä. Jäljempänä lapsista ja nuorista käytetään lakiehdotuksen mukaisesti käsitettä ”nuori”. Valiokunta pitää hallituksen esityksen tavoitetta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen kannatettavana tiedostaen kuitenkin sen, että ehdotettu malli ei ole täysin ongelmaton.

Me kiinnitämme huomiota tässä mietinnössä nuoren oikeuteen vapaa-ajan toimintaan ja oikeuteen tulla kuulluksi. Me kiinnitämme huomiota harrastuksiin osallistumisen mahdollisuuksiin, että ne pitää turvata jokaiselle nuorelle yhdenvertaisesti. Me kiinnitimme huomiota muun muassa siihen, että on erilaisia intressejä nuorilla, ja kun kaikki eivät kovin maksuttomia ole, niin se kunta ei pysty järjestämään ihan niitä kaikkia, mitä nuoret haluavat harrastaa. Ja kun meillä kuitenkin on tärkeää, että ihminen saisi harrastaa sitä, missä hän kokee hyvinvointinsa lisääntyneen ja missä niitä potentiaaleja ja osaamispotentiaaleja on ja niitä tuetaan, niin siitä syystä pohdimme, miten se olisi mahdollista, että kunnilla sitten tämäkin olisi mahdollista. Sitten me täällä juuri käsitelimme kuntia harrastustoiminnan järjestäjinä. Nuorten harrastusten kokonaisuuttakin me pohdimme täällä mietinnössä, ja nuorten harrastustoiminnan mallin edelleen kehittämistä ja sitä, että sen pitää perustua tutkittuun tietoon.

Me saamme paljon tästä pilotista, missä Suomen harrastamisen mallia on nyt koeteltu ja kokeiltu. — Ja siellähän tuli nuoriakin paljon tänne kuulolle, tervetuloa. Puhumme juuri täällä nuorten harrastamisen mallista eli Islannin mallin soveltamisesta Suomeen, ja me toivomme täällä eduskunnassa, että teillä kaikilla olisi hyvä harrastus, ja me yritämme varmistaa, että kunnat voisivat sen toteuttaa osana teidän koulupäivääne. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos, näin juuri.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 107/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

20. Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 1/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 8/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 107/2022 vp

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetueta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 188/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 20/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

23. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 12.10.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen